

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

ΤΗΣ

ΡΑΛΛΗ ΙΩΑΝΝΑΣ – ΑΓΑΘΗΣ

ΑΜ.92 ΕΤΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ 2006

ΜΕ ΤΙΤΛΟ

*Δείκτες και τιμές – στόχοι για τη Στρατηγική της Δισσαβόνας
βάσει του προγράμματος Education & Training 2010*

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

ΣΥΝΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΑΦΕΡΜΟΣ

ΡΕΘΥΜΝΟ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2009

ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ:

1. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

2. ΔΑΦΕΡΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

3. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ

Ημερομηνία Αξιολόγησης:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

➤	Σύντομη περίληψη.....	4
➤	Βιογραφικό σημείωμα.....	6
➤ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο		
1. Προλεγόμενα: Η Λευκή Βίβλος και η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική πολιτική.....7		
➤ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο		
Εισαγωγή		
2. Εισαγωγικό για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας στην εκπαίδευση:8		
2.1. Εισαγωγικό.....8		
2.2. Η προσπάθεια ανάπτυξης μιας Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής πολιτικής9		
2.3. Η Στρατηγική για την Κατάρτιση.....11		
➤ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο		
3. Κατάρτιση και Απασχολισιμότητα: Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης...18		
➤ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο		
4. Πρακτικά προβλήματα και προκλήσεις για την Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική πολιτική.....23		
➤ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο		
5. Υπερεθνικές διαδικασίες και πολιτικά διακυβεύματα. Στόχοι και προτεραιότητες των διαδικασιών σε Μπολόνια και Κοπεγχάγη.....25		

➤ **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο**

6. Το περιεχόμενο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση:

6.1. Η Ατζέντα της Λισσαβόνας: Στόχοι, Δείκτες και Στρατηγική	30
6.2. Οι 4 νέοι άξονες της Εκπαιδευτικής πολιτικής, στα πλαίσια της Στρατηγικής της Λισσαβόνας	39
6.3. Η Εξέλιξη των δεικτών και το πολιτικό τους impact.....	41
6.4. «Το Πρόγραμμα Εργασίας του E.T.C.G. 2010» και ο ρόλος του στη διαμόρφωση της πολιτικής για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση.....	48

➤ **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο**

7. Οι νέοι 6 πολυπαραγοντικοί ποιοτικοί δείκτες.....	49
7.1. Δείκτης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.....	50
7.2. Δείκτης για την παρακολούθηση της εξέλιξης και της ανάπτυξης στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	51
7.3. Ολοκλήρωση της μετα- δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	52
7.4. Δομικές διαφορές στα συστήματα της VET.....	53
7.4.1 Πρότυπα συμμετοχής και εξέλιξης στην αρχική VET.....	56
7.4.2 Πίνακας αποτελεσμάτων της VET.....	58

➤ **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο**

8. Ενίσχυση των επενδύσεων στη γνώση	58
8.1. Εκπαίδευση και Κατάρτιση ως το 2010 – συστήματα και στόχοι.....	59

➤ **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο**

9. Η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική πολιτική και η ελληνική περίπτωση.....	62
9.1. Οι προκλήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	63

9.2. Μετα – υποχρεωτική εκπαίδευση.....	64
9.2.1. Οι προκλήσεις της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής πολιτικής στην περίπτωση της ελληνικής μετα- υποχρεωτικής εκπαίδευσης.....	65
Συμπεράσματα - Εκτιμήσεις.....	66
Βιβλιογραφία – Βιβλιογραφικές αναφορές.....	78

Σύντομη περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να διερευνήσει το υπερεθνικό πλαίσιο στις πολιτικές κατάρτισης καθώς και το διακύβευμα απασχολησιμότητας στην Ευρώπη. Για το λόγω αυτό, θα γίνει μια προσπάθεια από την πλευρά μου διερεύνησης της ανοδικής πορείας που έχει χαράξει η ΕΕ εδώ και δέκα χρόνια περίπου συνεχίζοντας να δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα, στην ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση, τα θεμέλια των οποίων στηρίζονται στη Λευκή Βίβλο και κατόπιν στη Στρατηγική της Λισσαβόνας.¹

Ξεκινώντας συστηματικά την έρευνά μου από το 2000 με τη χάραξη της Στρατηγικής της Λισσαβόνας² και τη δημοσίευση του Ανακοινωθέντος για τη Δια βίου Μάθηση το Νοέμβριο του 2001³, θα κάνω μια προσπάθεια ανάλυσης και σχολιασμού ενιαίων στρατηγικών, στόχων καθώς και πρακτικών μέτρων και κριτηρίων που ελήφθησαν και επρόκειτο να παρθούν από την ΕΕ και τέθηκαν ως προϋποθέσεις διεκπεραίωσης από την Commission για κράτη μέλη και όχι μόνο.

Αντικείμενο έρευνας βάσει ερωτημάτων, επιχειρούμε να προβάλουμε, μέσω της εργασίας αυτής, όχι μόνο τα επιχειρήματα του προγράμματος για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση από την Στρατηγική της Λισσαβόνας, αλλά συγχρόνως να προχωρήσουμε στην ανάλυσή τους και στο σχολιασμό τους με σκοπό την προβολή ενός νέου πεδίου πολιτικής το οποίο θα περιλαμβάνει τις μέχρι σήμερα επιτευγμένες και μη στοχεύσεις καθώς και τι πρόκειται να επακολουθήσει στην συνέχεια της πορείας των Στρατηγικών αυτών ως το 2010.

¹ Λευκή Βίβλος, *Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση*, που δημοσιεύτηκε από την Commission το 1993.

² (...) Μάρτιος 2000, *ψηφίστηκε από την Commission, ένα σχέδιο στη Λισσαβόνα με στόχο να προκληθούν μια σειρά από αλλαγές στο πεδίο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχολησιμότητα στην Ευρώπη*. Ν. Παπαδάκης, *Προς την Κοινωνία των Δεξιοτήτων*. Αθήνα 2006.

³ Το Νοέμβριο του 2001, η Commission, εξέδωσε Ανακοινωθέν για τη Δια Βίου Μάθηση, πρόγραμμα μέσω του οποίου προσδιορίζονται διακριτές στρατηγικές και μέτρα, με σκοπό την ενθάρρυνση της Δια Βίου Μάθησης για όλους.

Μερικά από τα ερευνητικά ερωτήματα που θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη και διεξαγωγή της μελέτης έχουν ως εξής:

1. Πώς θα βελτιωθεί η ποιότητα και η αποδοτικότητα των συστημάτων Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στην ΕΕ;
2. Πώς θα έχουν όλοι εύκολη πρόσβαση στα συστήματα Εκπαίδευσης και Κατάρτισης μέσω της Δια Βίου Μάθησης;
3. Πώς θα επιτευχθεί το άνοιγμα των εκπαιδευτικών συστημάτων και συστημάτων κατάρτισης στο διεθνές περιβάλλον έτσι ώστε να ενισχυθεί και ο ανταγωνισμός μέσα από αυτό
4. Πώς θα ενισχυθεί η κοινωνία της απασχόλησης ώστε να πληρωθούν οι απαιτήσεις που προκύπτουν από την παγκοσμιοποίηση;

ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Παρούσα κατάσταση:

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης.

Σπουδές:

2001-2005: Φοιτήτρια του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης, της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών, του Πανεπιστημίου Κρήτης. Βαθμός πτυχίου: 7,98 (επτά και ενενήντα και οχτώ εκατοστά).

Συνεχιζόμενη Κατάρτιση:

19/03/2005, Πανεπιστημιούπολη-Ρέθυμνο: Παρακολούθηση Επιστημονικού Συνεδρίου της Επιστημονικής Εταιρείας Κοινωνικής Πολιτικής και του Πανεπιστημίου Κρήτης, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης, με θέμα «Κοινωνική Μεταβολή και Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα του νέου Αιώνα».

10-12/02/2006, Πανεπιστημιούπολη-Ρέθυμνο: Εισήγηση στην Ημερίδα Μεταπτυχιακών Φοιτητών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Πολιτική Ανάλυση και Πολιτική Θεωρία» του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης, με θέμα «Η Εκπαιδευτική και Πανεπιστημιακή Πολιτική στο πλέγμα των Δημόσιων Πολιτικών: το Πανεπιστήμιο των Αξιών».

02/04/2006, Πανεπιστημιούπολη-Ρέθυμνο: Παρακολούθηση Εργασιών της Ημερίδας του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης, με θέμα «Σύγχρονοι Προβληματισμοί για την εκπαίδευση με αφορμή το παράδειγμα της Φιλανδίας».

16-17/03/2007, Πανεπιστημιούπολη-Ρέθυμνο: Παρακολούθηση Πανελλήνιου Διεπιστημονικού Συμποσίου του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης,, Εργαστήριο Ψυχολογικής Έρευνας, Εργαστηριακή Μονάδα Οικολογικής Ψυχολογίας και Βιοματικής, Ευρετικής και Επικοινωνιακής Ψυχοπαιδαγωγικής με θέμα: «Θεωρία και Ποιοτικές Μέθοδοι Έρευνας: Προοπτικές και Όρια».

Ξένες γλώσσες:

Αγγλικά: Κάτοχος Πτυχίου Certificate of Competency in English of Michigan.

Γερμανικά: Σε εξέλιξη η προετοιμασία για την απόκτηση του πτυχίου.

Γνώσεις Η/Υ:

Γνώστης Στατιστικού Πακέτου SPSS (Statistical Package for Social Studies) και πραγματοποίηση ολοκληρωμένων εφαρμογών στο χώρο της Στατιστικής Ανάλυσης. Κάτοχος Πτυχίου ECDL (European Computer Driving License). Το εν λόγω πτυχίο αποτελείται από τις εξής ενότητες: Βασικές Έννοιες Πληροφορικής, , Microsoft Word 2000, Microsoft Excel 2000, Microsoft Internet Explorer.

1. Προλεγόμενα: Η Λευκή Βίβλος και η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική

Πολιτική

Πριν ξεκινήσουμε την εν λόγω εργασία καλό θα ήταν να κάνω μια σύντομη αναφορά στην καταλυτικό ρόλο που είχε η Λευκή Βίβλος του 1993⁴ που ψηφίστηκε από την Commission και πως αυτό επηρέασε την μετέπειτα πορεία σε ό,τι αφορά δείκτες και στόχους (indicators & benchmarks), για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση.

Μερικές από τις πλέον ενδιαφέρουσες στοχεύσεις της εν λόγω Λευκής Βίβλου ήταν⁵:

1. Η ενδυνάμωση της οικονομικής ανάπτυξης σε συνδυασμό με την επίτευξη μεγαλύτερης έντασης απασχόλησης που στόχο είχε την εξάλειψη του φαινομένου της αύξησης της ανεργίας.
2. Η ανάγκη προώθησης της Δια Βίου Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με σκοπό την ενίσχυση της απασχολησιμότητας, προκειμένου, να επιτευχθεί με αποτελεσματικό τρόπο η προώθηση της Δια Βίου Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.
3. Η ανάγκη να εξασφαλιστεί η βασική κατάρτιση σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο και ταυτόχρονα να συνδεθεί με την επαγγελματική ζωή. Με τον τρόπο αυτόν προωθούνται ζητήματα σύγχρονων μορφών μαθητείας, ενίσχυσης διαφόρων εκδοχών STAGE καθώς και η αρχικά επαγγελματική κατάρτιση σε εξειδικευμένες δομές.

Η Commission με αυτόν τον τρόπο, κατάφερε να στρέψει αποτελεσματικά το ενδιαφέρον των κοινοτικών πολιτικών σε διαδικασίες απόκτησης κατάλληλων δεξιοτήτων. Ένας λειτουργικός συνδυασμός δεξιοτήτων είναι αυτός που τα άτομα συνδυάζουν τις γνώσεις που απέκτησαν μέσω των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που παρακολούθησαν, με εκείνες που αποκόμισαν μέσω των επαγγελματικών εμπειριών και της προσωπικής προσπάθειας που κατέβαλε καθένα από αυτά.

⁴ Λευκή Βίβλος, *Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση*, Commission 1993.

⁵ Ν. Παπαδάκης, *Προς την Κοινωνία των Δεξιοτήτων*, Αθήνα 2006.

Εισαγωγή

2. Εισαγωγικό για την Στρατηγική της Λισσαβόνας στην εκπαίδευση:

2.1 Εισαγωγικό

Το 2005 τα $\frac{3}{4}$ των πολιτών της Ένωσης ηλικίας 20 – 24 ετών είχαν ολοκληρώσει την τελευταία βαθμίδα της 2βάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο, σε κάποιες χώρες ολοκληρώνοντας τη 2βάθμια εκπαίδευση δεν υπάρχει άμεση πρόσβαση σε ανώτερα / ανώτατα εκπαιδευτικά στρώματα (βαθμίδες).

Υπάρχει ένα ποσοστό αύξησης 24%, στα προγράμματα καθοδήγησης επαγγελματικού προσανατολισμού την περίοδο 2000 – 2004. Ωστόσο, υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις στην ανταπόκριση του προγράμματος από τα κράτη – μέλη της Ένωσης, όπως για παράδειγμα, στην Πορτογαλία που το εύρος είναι λιγότερο του 10%, ενώ στη Δημοκρατία της Czech(Τσεχίας;), αγγίζει το 80%.

Στην κοινή έκθεση – αναφορά τους, το 2004, το Συμβούλιο και η Commission, έκαναν λόγο για αναγκαίες αλλαγές στα Ευρωπαϊκά συστήματα Εκπαίδευσης και Κατάρτισης για το αν η Ένωση θέλει να πετύχει κάθε κοινωνικό και οικονομικό στόχο. Ανέλαβαν να επανεξετάσουν την πρόοδο (ανάπτυξη) κάθε δυο χρόνια εφαρμόζοντας, το πρόγραμμα Εκπαίδευση και Κατάρτιση ως το 2010, το οποίο περιλαμβάνει τη διαδικασία της Κοπεγχάγης αναφορικά με την καθοδήγηση επαγγελματικού προσανατολισμού εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς και ενέργειες για ανώτερη / ανώτατη εκπαίδευση.

Στην κοινή τους αναφορά το Συμβούλιο και η Commission, το 2006, για την πρόοδο του συγκεκριμένου προγράμματος (Ε.Κ 2010), επιβεβαίωσαν ότι οι μεταρρυθμίσεις στην Εκπαίδευση και στην Κατάρτιση συνεχίζονται αλλά απαιτούνται πιο εντατικές προσπάθειες. Η Δια Βίου Μάθηση είναι πλέον σημαντική για να επιτευχθούν οι στόχοι της Λισσαβόνας και τα κράτη μέλη πρέπει να ενεργοποιήσουν όλα τα απαραίτητα μέσα για να εφαρμόσουν αποδοτικές και συνεργάσιμες στρατηγικές Δια Βίου Μάθησης.

Στόχος λοιπόν του εν λόγω προγράμματος είναι να αυξηθεί το ποσοστό συμμετοχής στις 2βάθμιες κλίμακες εκπαίδευσης για όλες τις χώρες βελτιώνοντας ή τροποποιώντας όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών μελών με στόχο τη βελτίωσή τους και τη συμμετοχή των νέων παιδιών στις ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης που θα τους παρέχεται μια όσο το δυνατόν αρτιότερη κατάρτιση ώστε να απορροφηθούν αργότερα από την αγορά εργασίας.

2.2 Η προσπάθεια ανάπτυξης μιας Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής πολιτικής

Βασικός οραματιστής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο Monnet, επιδίωκε πέρα από την οικονομική, την πολιτική ενοποίηση των κρατών της Ευρώπης. Προς στήριξη αυτού του επιχειρήματος έρχεται ο Gilpin που αναφέρει χαρακτηριστικά: «Ο κύριος στόχος του μεταπολεμικού κινήματος υπέρ της ευρωπαϊκής ενοποίησης ήταν πολιτικός, ενώ τα κύρια μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν οικονομικά⁶».

Είναι εμφανές ότι η οικονομική και η πολιτική Ευρώπη δεν εξελίχθηκαν με την ίδια δυναμική. Από την εποχή που ιδρύθηκε η ΕΟΚ χρησιμοποιήθηκε η οικονομική ολοκλήρωση προκειμένου να συμπαρασύρει και την πολιτική. Στο σύγχρονο πλαίσιο οι όροι έχουν μάλλον αντιστραφεί και ο πολιτικός στόχος χρησιμοποιείται μάλλον για να εξυπηρετήσει τον οικονομικό.

Συγκεκριμένα ο ρόλος της εκπαίδευσης σε συνάρτηση προς τους βασικούς στόχους της Ένωσης διαφαίνεται κυρίως σε κάποια από τα άρθρα της Συνθήκης του Μάαστριχ. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι η Ένωση θέτει κάποιες προτεραιότητες ανάμεσα στην προώθηση του κυρίαρχου οικονομικού στόχου και της επιδίωξης για πρωτοβουλίες στο επίπεδο της πολιτικής ενοποίησης. Στο πλαίσιο αυτό, οι άμεσες και σαφείς αναφορές σε

⁶ Gilpin, R, *The Challenge of Global Capitalism: The World Economy in the 21st Century*. Princetown: Princetown University Press, 2000.

ζητήματα που άπτονται τόσο της γενικής όσο και της επαγγελματικής εκπαίδευσης – προώθηση έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, συμβολή σε παιδεία και κατάρτιση υψηλού επιπέδου – σηματοδοτούν το ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν τα εκπαιδευτικά συστήματα προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι.

Παράδειγμα εδώ, θα μπορούσε να αποτελέσει η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας η οποία παραπέμπει στα προβλήματα της απασχόλησης τόσο στην εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού όσο και στις δράσεις για την καταπολέμηση της ανεργίας, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ενώ σχετίζεται με την εξοικείωση με τις πολυπολιτισμικές καταστάσεις.

Τα ερωτήματα γύρω από τη σταδιακή ενδυνάμωση της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής επικεντρώνονται στον τρόπο διεύρυνσης των αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο βαθμό παρεμβατισμού της στο εκπαιδευτικό γίγνεσθαι των κρατών μελών της και, τέλος, στη δυνατότητα των τελευταίων να υπερασπίζονται με επιτυχία τα ενδιαφέροντά τους. Σύμφωνα με μια παλαιότερη δημοσκόπηση του Ευρωβαρόμετρου η πλειονότητα των ευρωπαίων πολιτών (περίπου 63%) ασπαζόταν την άποψη ότι η διαχείριση εκπαιδευτικών ζητημάτων πρέπει να εκτελείται πρωταρχικά σε εθνικό και δευτερευόντως σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι προτροπές εξάλλου, των ευρωπαϊκών υπηρεσιών για τη διασφάλιση της εκπαιδευτικής και πολιτισμικής ποικιλομορφίας στη γηραιά ήπειρο φαίνεται να μην έχουν αμβλύνει τις ανησυχίες των χωρών για βαθμιαία υπονόμηση των εκπαιδευτικών τους προτεραιοτήτων.

Η επεξεργασία των εκπαιδευτικών αντιπαραθέσεων που αναδύθηκαν μετά την υπογραφή σημαντικών συνθηκών (π.χ. Ρώμης, Μάαστριχτ) κρίνεται απαραίτητη, προκειμένου να διερευνηθεί η εναπομένουσα ευχέρεια των εθνικών κρατών να διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην άσκηση εκπαιδευτικής πολιτικής στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής τους δικτύωσης.

2.3 Η Στρατηγική για την Κατάρτιση

Αξίζει να επισημανθεί, ότι ολοκληρωμένες δράσεις παρέμβασης στην Κατάρτιση, δόθηκαν με τη δημιουργία Mega – Projects και τα οποία θα μας απασχολήσουν άλλοτε έμμεσα και άλλοτε άμεσα στην παρούσα εργασία. Αυτά είναι:

- 1) Το πρόγραμμα για τη Δια Βίου Μάθηση έχει ως γενικό στόχο να συμβάλλει στην ανάπτυξη της Κοινότητας ως προηγμένης κοινωνίας της γνώσης, σύμφωνα με τους στόχους της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Το πρόγραμμα πρέπει να υποστηρίξει και να συμπληρώσει τις ενέργειες των κρατών μελών και να ενισχύσει τις ανταλλαγές, τη συνεργασία και την κινητικότητα μεταξύ των συστημάτων της εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Κοινότητα, έτσι ώστε να καταστούν αυτά παγκόσμιο σημείο αναφοράς ως προς την ποιότητα. Το πρόγραμμα για τη Δια Βίου Μάθηση περιλαμβάνει, τα παρακάτω τομεακά προγράμματα:

i. Comenius: αφορά την προσχολική και τη σχολική εκπαίδευση ως το τέλος της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τα ιδρύματα και τους οργανισμούς που παρέχουν την εκπαίδευση αυτή. Στόχοι του προγράμματος:

- Κατανόηση της ποικιλομορφίας των ευρωπαϊκών πολιτισμών και γλωσσών και της αξίας της.
- Απόκτησης βασικών ζωτικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων που είναι απαραίτητες για την προσωπική τους ανάπτυξη, τη μελλοντική τους απασχόληση και για να γίνουν ενεργοί πολίτες.
- Βελτίωση ποιότητας και ποσοτική αύξηση της κινητικότητας
- Βελτίωση ποιότητας και ποσοτική αύξηση των εταιρικών σχέσεων μεταξύ σχολείων από διαφορετικά κράτη μέλη, ώστε να συμμετάσχουν τουλάχιστον τρία εκατομμύρια μαθητές κατά τη διάρκεια του προγράμματος
- Ενθάρρυνση εκμάθησης ξένων γλωσσών

- Ανάπτυξη καινοτόμου περιεχομένου, υπηρεσιών, παιδαγωγικών μεθόδων και πρακτικής
- Ενίσχυση της ποιότητας και της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης και των διδασκόντων
- Υποστήριξη για βελτίωση των παιδαγωγικών προσεγγίσεων και της διαχείρισης των σχολείων.

ii. Erasmus: αφορά την επίσημη τριτοβάθμια εκπαίδευση και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση σε τριτοβάθμιο επίπεδο, ανεξάρτητα από τη διάρκεια του κύκλου σπουδών, περιλαμβανομένου του διδακτορικού. Σε σχέση με τα προηγούμενα προγράμματα η επαγγελματική εκπαίδευση σε τριτοβάθμιο επίπεδο υπάγεται στο πρόγραμμα αυτό και όχι στο Leonardo da Vinci. Στόχοι του, οι ακόλουθοι:

- Υποστήριξη επίτευξης του ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- Ενίσχυση της συμβολής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της προχωρημένης επαγγελματικής εκπαίδευσης στη διαδικασία της καινοτομίας.

Βελτίωση, ενίσχυση και ανάπτυξη:

- της κινητικότητας (και ποιοτική βελτίωση). Μέχρι το 2012 πρέπει να επιτευχθεί η συμμετοχή τουλάχιστον τριών εκατομμυρίων στο πρόγραμμα
- του μεγέθους της συνεργασίας(και ποιοτική βελτίωση) μεταξύ ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επιχειρήσεων
- της διαφάνειας και της συμβατότητας των προσόντων

- των καινοτόμων πρακτικών και της μεταφοράς τους από τη μια χώρα στην άλλη
- καινοτόμου περιεχομένου, υπηρεσιών, παιδαγωγικών μεθόδων και πρακτικής.

iii. Leonardo da Vinci: αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση εκτός του τριτοβάθμιου επιπέδου. Στόχοι:

- Υποστήριξη των συμμετεχόντων σε δραστηριότητες κατάρτισης για την απόκτηση και τη χρήση γνώσεων, δεξιοτήτων και προσόντων που διευκολύνουν την προσωπική εξέλιξη, την απασχολησιμότητα και τη συμμετοχή στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας.
- Υποστήριξη ποιοτικών βελτιώσεων και καινοτομιών.
- Ενίσχυση της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς και της κινητικότητας.
- Της κινητικότητας (και ποιοτική βελτίωση) στον τομέα αυτό και της κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης του αριθμού των περιόδων άσκησης σε επιχειρήσεις σε 80.000 ετησίως ως το τέλος του προγράμματος.
- Του μεγέθους της συνεργασίας (και ποιοτικά) μεταξύ διαφόρων φορέων.
- Ανάπτυξης καινοτόμων πρακτικών και της μεταφοράς τους από τη μια χώρα στην άλλη.
- Διαφάνειας και αναγνώρισης τυπικών προσόντων και ικανοτήτων, ακόμη και των αποκτηθέντων με ανεπίσημη και άτυπη μάθηση.
- Εκμάθησης ξένων γλωσσών
- Ανάπτυξης καινοτόμου περιεχομένου, υπηρεσιών, παιδαγωγικών μεθόδων και πρακτικής

iv. Grundtvig: καλύπτει όλες τις μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων. Στόχοι:

- Αντιμετώπιση της πρόκλησης που δημιουργεί η γήρανση του πληθυσμού στην Ευρώπη για την εκπαίδευση
- Συνδρομή στην παροχή δυνατοτήτων και κατάρτιση εκτός του τριτοβάθμιου επιπέδου.
- Βελτίωση της ποιότητας της κινητικότητας και της δυνατότητας πρόσβασης σε αυτήν ώστε να επιτευχθεί η κινητικότητα 7000 ατόμων ανά έτος μέχρι το τέλος του προγράμματος.
- Βελτίωση της ποιότητας και ποσοτική αύξηση της συνεργασίας.
- Παροχή συνδρομής και εναλλακτικών λύσεων για άτομα που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και προέρχονται από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες κυρίως ηλικιωμένοι και αυτοί που εγκατέλειψαν την εκπαίδευση και δεν έχουν βασικά προσόντα.
- Διευκόλυνση της ανάπτυξης καινοτόμων πρακτικών και μεταφορά τους από τη μια χώρα στην άλλη.
- Υποστήριξη της ανάπτυξης καινοτόμου περιεχομένου, υπηρεσιών, παιδαγωγικών μεθόδων και πρακτικής.
- Βελτίωση των παιδαγωγικών προσεγγίσεων και της διαχείρισης των οργανισμών εκπαίδευσης ενηλίκων.

v. Εγκάρσιο Πρόγραμμα: καλύπτει κυρίως δραστηριότητες που ξεπερνούν τα όρια των τομεακών προγραμμάτων. Στόχοι:

- Προώθηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας σε τομείς που καλύπτουν δύο ή περισσότερα τομεακά προγράμματα.
- Προώθηση της ποιότητας και της διαφάνειας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης των κρατών μελών.
- Υποστήριξη ανάπτυξης πολιτικών και συνεργασίας για τη Δια Βίου Μάθηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

- Επαρκής παροχή συγκρίσιμων δεδομένων, στατιστικών και αναλύσεων για την υποστήριξη της ανάπτυξης πολιτικής, παρακολούθηση της προόδου για την επίτευξη των στόχων της Δια Βίου Μάθησης και εντοπισμός τομέων που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.
- Προώθηση της εκμάθησης ξένων γλωσσών και υποστήριξη της γλωσσικής ποικιλομορφίας στα κράτη μέλη.
- Υποστήριξη της ανάπτυξης καινοτόμου περιεχομένου, υπηρεσιών, παιδαγωγικών μεθόδων και πρακτικής.
- Διασφάλιση δημοσίευσης, διάδοσης και συνεκτίμησης των αποτελεσμάτων του προγράμματος.

vi. Πρόγραμμα Jean Monnet: αφορά ειδικά τα ζητήματα ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης του ακαδημαϊκού τομέα και την υποστήριξη στα ιδρύματα και στις ενώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στόχοι:

- Παρότρυνση διδασκαλίας, έρευνας και προβληματισμού στον τομέα των σπουδών της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.
- Υποστήριξη ενός κατάλληλου φάσματος ιδρυμάτων και ενώσεων που ασχολούνται με ζητήματα σχετικά με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση την εκπαίδευση και κατάρτιση σε μια ευρωπαϊκή προοπτική.
- Ενίσχυση της αριστείας.
- Ανταλλαγή γνώσεων και συνειδητοποίηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.
- Η υποστήριξη των ευρωπαϊκών ιδρυμάτων που ασχολούνται με θέματα ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Πλαίσιο προγράμματος: το πρόγραμμα Δια Βίου Μάθηση 2007 – 2013 περιλαμβάνει το σύνολο των ευρωπαϊκών προγραμμάτων στον τομέα της Δια Βίου Μάθησης. Βασίζεται στα

προηγούμενα προγράμματα της περιόδου 2000 – 2006: Socrates, Leonardo da Vinci, πρόγραμμα E – Learning και δράση Jean Monnet.

Ένα ενιαίο πρόγραμμα κοινοτικής στήριξης στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης θα έχει μεγαλύτερη συνοχή, θα είναι πιο ορθολογικό και αποτελεσματικό. Ένα ενιαίο πρόγραμμα που θα συμβάλλει στη καλύτερη συνεργασία μεταξύ διαφόρων τομέων.

2) Το πρόγραμμα Youth ή αλλιώς Νεολαία εν Δράσει:

Το πρόγραμμα Νεολαία εν δράσει 2007 – 2013, έχει στόχο την ανάπτυξη και υποστήριξη της συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της συμμετοχής των νέων στη δημόσια ζωή, ιδίως των νέων με λιγότερες ευκαιρίες και εκείνων με αναπηρία, καθώς και του πνεύματος πρωτοβουλίας τους, της επιχειρηματικότητας και της δημιουργικότητάς τους. Στην προοπτική αυτή, η «Νεολαία εν δράσει» ορίζει γενικούς και ειδικούς στόχους που υλοποιούνται μέσω δράσεων. Το πρόγραμμα διαθέτει προϋπολογισμό 885 εκατομμυρίων ευρώ και είναι σε μεγάλο βαθμό αποκεντρωμένο ως προς τη λειτουργία του. Είναι προσπελάσιμο στους νέους 13 έως 30 ετών στα κράτη μέλη και στις τρίτες χώρες.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει πέντε γενικούς στόχους, οι οποίοι είναι συμπληρωματικοί των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (κατάρτιση, πολιτισμός αθλητισμός ή απασχόληση) και οι οποίοι συμβάλλουν επίσης στην ανάπτυξη των πολιτικών της ΕΕ (πολιτισμική ποικιλομορφία, κοινωνική συνοχή, καταπολέμηση των διακρίσεων ή βιώσιμη ανάπτυξη):

1. Προώθηση της ενεργού συμμετοχής των νέων ως πολιτών
2. Ανάπτυξη αλληλεγγύης των νέων
3. Ενίσχυση της αμοιβαίας κατανόησης των νέων από διαφορετικές χώρες

4. Βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων υποστήριξης των δραστηριοτήτων των νέων και της ικανότητας των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στον τομέα της νεολαίας.
5. Ανάπτυξη της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας.

Πλαίσιο προγράμματος: διαθέτει προϋπολογισμό 885 εκατομμυρίων για την περίοδο 2007 – 2013. Βασίζεται στο προηγούμενο πρόγραμμα του Youth 2000 -2006.

Η Επιτροπή και οι συμμετέχουσες χώρες που υλοποιούν το πρόγραμμα προβλέπουν τις αναγκαίες δομές σε ευρωπαϊκό, εθνικό ή και περιφερειακό τοπικό επίπεδο. Ως προς αυτό, η Επιτροπή επικουρείται από επιτροπή αποτελούμενη από αντιπροσώπους των κρατών μελών, πρόεδρος της οποίας είναι ο αντιπρόσωπος της Επιτροπής. Η διαχείριση του προγράμματος γίνεται κυρίως κατά τρόπο αποκεντρωμένο από ανεξάρτητους εθνικούς οργανισμούς που οφείλουν να συμμορφώνονται προς τους κανόνες χρηστής διαχείρισης και να υποβάλλονται σε εξωτερικούς και εσωτερικούς οικονομικούς ελέγχους. Πάντως τα σχέδια κεντρικής διαχείρισης χειρίζεται ένας ευρωπαϊκός εκτελεστικός οργανισμός.

Επιπρόσθετα, η Επιτροπή και οι συμμετέχουσες χώρες λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την προώθηση της αναγνώρισης της άτυπης και ανεπίσημης μάθησης υπέρ των νέων (βεβαιώσεις, πιστοποιητικά) και της πείρας που αποκτάται από το πρόγραμμα.

Παρατηρήθηκε λοιπόν, στα επόμενα χρόνια η ενίσχυση του ρόλου της Κατάρτισης και η σχέση αλληλεπίδρασης της με την Απασχόληση εντός του πλέγματος των δημοσίων πολιτικών. Ο μοναδικός ποσοτικός στόχος που τέθηκε στα Συμβούλια Λουξεμβούργου και Κολωνίας σε ό,τι αφορά την επαγγελματική ένταξη αναφέρει ότι: *τα κράτη μέλη θα προσφέρουν προγράμματα κατάρτισης ή «ανάλογα μέτρα» στο 20% των ανέργων.*

Συνεχίζοντας λοιπόν, το θεωρητικό μου background, με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ - η οποία ψηφίστηκε την 2^η Οκτωβρίου του 1998 και μπήκε σε εφαρμογή το 1999 την 1^η Μαΐου

– έχουμε τη δημιουργία ενός νέου καταστατικού στόχου ο οποίος αποβλέπει στην επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης και:

- Καθιστά υποχρεωτικό τον συντονισμό των πολιτικών απασχόλησης των κρατών μελών με την επιβολή της δέσμευσής τους σε συγκεκριμένους στόχους για τη μείωση της ανεργίας ενώ παράλληλα,
- αναγνωρίζει τη σημασία των πολιτικών κατάρτισης για την προώθηση της απασχόλησης.

Θα πρέπει εδώ να σημειώσω ότι, η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση, υπήρξε η βασική στρατηγική για να επιτευχθεί ο παραπάνω στόχος.

3. Κατάρτιση και Απασχολισιμότητα: Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης

Ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Απασχόλησης καθιερώθηκε οριστικά στην Έκτακτη Σύνοδο Κορυφής για την Απασχόληση του Λουξεμβούργου. Εκεί αποφασίστηκε και η άμεση εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης του Άμστερνταμ που νωρίτερα αναφέρθηκε. Ουσιαστικά με αυτό, εφαρμόστηκε πλέον στην πράξη η Λευκή Βίβλος για τη Διδασκαλία και τη Μάθηση, δίνοντας ένα τόνο πιο εμφατικό στη διευκόλυνση της απασχολισιμότητας για όλους. Πιο συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη:

- i. ανέλαβαν την υποχρέωση να ευθυγραμμίζουν τις πολιτικές απασχόλησης και να καταρτίζουν τα Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση, με βάση τις Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση που αποφασίζονται ετησίως από το Συμβούλιο των Υπουργών, και
- ii. ανέλαβαν και την πολιτική δέσμευση για τη συνεχή βελτίωσή τους.

Έτσι, κάνοντας μια σύντομη αναδρομή στο παρελθόν για να φτάσουμε στη Σύνοδο της Λισσαβόνας:

- Το Δεκέμβριο του 1998, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βιέννης κατέληξε στο ότι, οι πολιτικές απασχόλησης πρέπει να εντάσσονται σε ένα γενικότερο πλαίσιο το οποίο περιλαμβάνει μακροοικονομικές πολιτικές με άξονες ανάπτυξη και σταθερότητα που στόχο θα έχουν την βελτίωση της ικανότητας στην επαγγελματική ένταξη.
- Τον Απρίλιο του 1999 η Επιτροπή εξέδωσε Ανακοίνωση σχετικά με τις κοινοτικές πολιτικές υπέρ της απασχόλησης με τη δημιουργία φορολογικών πλεονεκτημάτων υπέρ της κατάρτισης που στόχο θα έχουν την εξασφάλιση φορολογικών συστημάτων και την ενεργή συμβολή αυτών στην ικανότητα επαγγελματικής ένταξης.
- Τον Ιούνιο του 1999, στην Σύνοδο της Κολωνίας υπεγράφη ένα νέο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Απασχόληση, όπου κύρια καινοτομία του είναι η συγκρότηση διαλόγου μεταξύ των υπευθύνων για την χάραξη δημοσιονομικής πολιτικής, που στόχο θα έχει τη μείωση των παραγόντων αστάθειας της ευρωπαϊκής οικονομίας και από την άλλη την ενθάρρυνση ανάπτυξης και δημιουργίας θέσεων απασχόλησης.
- Καταλήγοντας, το 2000 στη Σύνοδο της Λισσαβόνας η οποία συμπεριέλαβε όλες τις προηγούμενες πολιτικές διαδικασίες, δίνοντας βαρύτητα στη συσχέτιση των πολιτικών απασχόλησης με τις δημοσιονομικές πολιτικές αλλά και στον ευρύ κοινωνικό διάλογο με τις έντονες διαβουλεύσεις.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας του 2000, οι αρχηγοί των κρατών μελών έθεσαν ως στρατηγικό στόχο, υψίστης σημασίας για τη δεκαετία 2000 -2010 τη δημιουργία της πλέον ανταγωνιστικής και δυναμικότερης οικονομίας της γνώσης παγκοσμίως. Η στόχευση προς τα πεδία εκπαίδευσης και κατάρτισης αφορά στη διευρυμένη παροχή ευκαιριών για μια περιεκτική, υψηλής ποιότητας Δια Βίου Μάθηση και στη διασφάλιση βαθμού ευελιξίας και προσαρμοστικότητας των ατόμων. Καλό επίσης θα ήταν να αναφερθεί και το γεγονός ότι το 2000 που έλαβε χώρα το συνέδριο στη Λισσαβόνα το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν στο 62,1% ενώ το ποσοστό ανεργίας διακυμαινόταν στο 8,3%. Την ίδια περίοδο στις ΗΠΑ, τα ποσοστά ήταν 78% και περίπου στο 4%, αντίστοιχα.

Έτσι, το 2001 στην Στοκχόλμη της Σουηδίας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σε ένα έκτατο συνέδριο, το 3^ο κατά σειρά για την Απασχόληση, έθεσε ένα σύνολο δεκατριών κεντρικών στοχεύσεων για τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και παράλληλα συγκεκριμενοποίησε ένα πλαίσιο εργασιών για την υλοποίηση τους χρησιμοποιώντας την ανοικτή μέθοδο συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών. Τις εν λόγω στοχεύσεις, πλαισιώνει ένα ιδιαίτερα επιδραστικό Πρόγραμμα Εργασίας στις πολιτικές κατάρτισης το Education & Training 2010⁷. Είναι εμφανές ότι με τη δημιουργία του ETCG, η Commission δημιουργεί μια πανίσχυρη κεντρική δομή, με διασφαλισμένη νομιμοποίηση και ευρύτερο πεδίο δράσης και παρέμβασης. Το πρόγραμμα αυτό αναλαμβάνει με λίγα λόγια τα σύνολο της ευθύνης συντονισμού των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης, στα πλαίσια της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Η δημιουργία του αποτελεί, μια εξέλιξη που επιβεβαιώνει την τάση υπερεθνικοποίησης των πολιτικών που στην παρούσα εργασία θέλουμε να μελετήσουμε.

Στις Βρυξέλλες τον Ιούνιο του 2002, έγινε ένα follow up Συνέδριο στο οποίο επιβεβαιώθηκε ένα ενιαίο εργαλείο υποστήριξης της διαφάνειας των προσόντων και ικανοτήτων, ένα ευέλικτο, σύστημα – πλαίσιο μεταφοράς μονάδων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλα τα επίπεδα και ένα πλαίσιο για την αξιολόγηση – επικύρωση των μορφών μη τυπικής μάθησης. Η Commission εξέδωσε ένα σημαντικό Ανακοινωθέν με τίτλο «Ευρωπαϊκές τιμές – στόχοι στην εκπαίδευση και κατάρτιση: follow up στη Στρατηγική της Λισσαβόνας. Οι πέντε κοινοί αυτοί Ευρωπαϊκοί δείκτες είναι οι εξής:

⁷ Το πρόγραμμα, Education & Training 2010, ξεκίνησε πρακτικά το 2001 με την ενεργοποίηση τριών στοχεύσεων αρκετά σημαντικών (α)δεξιότητες για την κοινωνία της γνώσης, β) μαθηματικά – θετικές επιστήμες και γ) αξιοποίηση νέων τεχνολογιών).

Υπεύθυνη για την υλοποίηση του Work Programme: «Education & Training 2010», είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Η στρατηγική υλοποίησης, υποστηρίζεται επίσης και από άλλες μορφές συνεργασίας και κοινοτικής δράσης όπως: ένθεση νέων προτεραιοτήτων στα σχετικά κοινοτικά Προγράμματα, όπως το Socrates και το Leonardo, συγκριτικές μελέτες, στατιστικές και άλλες έρευνες, πιλοτικά projects.

Η υλοποίηση της ατζέντας του Education & Training 2010, αφορά σε όλα τα τμήματα και τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, από τη βασική ως την επαγγελματική και ανώτατη εκπαίδευση(με έμφαση στη Δια Βίου Μάθηση). Βασίζεται:

1. Στην ανοιχτή μέθοδο συντονισμού, προκειμένου να πετύχει σύγκλιση εθνικών πολιτικών,
2. στην χρήση εμπειρικά εδραιωμένων δεικτών και στην πρόβλεψη σε συγκεκριμένες τιμές και στόχους (indicators & benchmarks),
3. στην αξιοποίηση υπάρχοντων στατιστικών δεδομένων για την υποστήριξη των δεικτών
4. στη δημιουργία μιας ομάδας για την παρακολούθηση δεικτών και εξέλιξης των τιμών – στόχων. Ν. Παπαδάκης, Αθήνα 2006.

- ✚ Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου (μαθητική διαρροή).
- ✚ Απόφοιτοι στα μαθηματικά, στις θετικές επιστήμες και στην τεχνολογία.
- ✚ Πληθυσμός που έχει ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- ✚ Ικανότητες και δεξιότητες – κλειδιά.
- ✚ Δια Βίου Μάθηση.

Η σημαντικότερη εξέλιξη που σημειώθηκε το 2002 είναι η Διακήρυξη της Κοπεγχάγης η οποία έδωσε έμφαση στη διεύρυνση του τρόπου με τον οποίο η διαφάνεια, η συγκρισιμότητα, η δυνατότητα μεταφοράς και η αναγνώριση ικανοτήτων ή/και προσόντων, μεταξύ διαφορετικών χωρών και σε διαφορετικά επίπεδα, μπορεί να προωθηθεί με την ανάπτυξη επιπέδων αναφοράς, κοινών αρχών για την πιστοποίηση και κοινών μέτρων, που συμπεριλαμβάνουν ένα σύστημα μεταφοράς μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση(VET).

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών το 2003, καθόρισε πέντε τιμές – στόχους για τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης:

1. επίτευξη του μέσου όρου μαθηματικής διαρροής, που δε θα υπερβαίνει το 10% για τις χώρες της ΕΕ.
2. αύξηση κατά 15% του αριθμού των αποφοίτων στα μαθηματικά τις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία, με παράλληλη άμβλυνση των ανισοτήτων κατά φύλο.
3. το 85% των ατόμων ηλικίας 22 ετών να έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
4. το ποσοστό των 15χρονων με χαμηλές επιδόσεις στην ανάγνωση και ελλειμματικές δεξιότητες να έχει μειωθεί κατά 20% σε σχέση με το 2000

5. ο μέσος όρος στη Δια Βίου Μάθηση και Κατάρτιση οφείλει να αντιστοιχεί στο 12,5% της κρίσιμης ηλικιακής ομάδας 25 – 64.

Το 2004, έγινε μια ενδιάμεση αξιολόγηση των μεταρρυθμίσεων στην εκπαίδευση και κατάρτιση βάση και του πλαισίου του προγράμματος Education & Training 2010, καταλήγοντας στην πλήρη ταξινόμηση των συστατικών στοιχείων της πολιτικής ατζέντας στα παρακάτω κρίσιμα πεδία:

- Διακρίνει οχτώ πεδία παρακολούθησης – αξιολόγησης της προόδου και των επιδόσεων (βελτίωση της ποιότητας εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών).
- Καθιερώνει 29 σχετικούς δείκτες κάποιου εκ των οποίων σχετίζονται ευθέως με την κατάρτιση.
- Επιβεβαιώνει τη σημασία των πέντε τιμών στόχων που προτάθηκαν από την Commission το 2002 και υιοθετήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2003.

Φτάνοντας στο Κοινό Ανακοινωθέν του 2006 και στην αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας για την εκπαίδευση και την κατάρτιση παρατηρήθηκαν οι νέες τάσεις και προτεραιότητες που επισημάνθηκαν και οι οποίες είναι:

- Δόθηκε έμφαση στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ενώ παράλληλα ενισχύθηκε η τάση ποσοτικής αξιολόγησης μέσω της χρησιμοποίησης δεικτών, τιμών και στόχων.
- Επιβεβαιώθηκε η έμφαση στο ζήτημα που απασχόλησε σχετικά με την αναγνώριση προσόντων και δεξιοτήτων.
- Διασφαλίστηκε η ποιότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (VET) καθώς και η αξιολόγηση τυπικής και άτυπης μάθησης.

- Προτάθηκε τέλος μια νέα τυπολογία αναφορικά με τις πρακτικές διευθέτησης της ένταξης της ατζέντας της Λισσαβόνας στις εθνικές πολιτικές Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης. Διακρίθηκαν 4 τύποι διευθέτησης:
 - i. Ad hoc διευθετήσεις πολιτικής ηγεσίας των αρμόδιων Υπουργείων.
 - ii. Συστηματική διαβούλευση μέσω σεμιναρίων και συνεδρίων.
 - iii. Μόνιμη και συστηματοποιημένη διαβούλευση σε δι – Υπουργικό επίπεδο με τη μορφή διαπραγματεύσεων και συνεργασιών.
 - iv. Ένταξη των διαβουλεύσεων αυτών σε μια ευρύτερη εθνική στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανάπτυξη, οι οποίες εντάσσονται σε μια ενιαία στρατηγική ομπρέλα, η οποία συνδέει διαστάσεις οικονομικής ανάπτυξης, καινοτομίας και απασχόλησης και τις ενσωματώνει με αυτές τις εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

4. Πρακτικά προβλήματα και προκλήσεις για την Ευρωπαϊκή

Εκπαιδευτική πολιτική

Στη σημερινή Ευρώπη υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι τομείς απασχολούν κυρίως την ευρωπαϊκή πολιτική είναι αυτοί της τριτοβάθμιας καθώς και της επαγγελματικής και τεχνικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Πέντε είναι λοιπόν και οι διαστάσεις των προβλημάτων που μόλις ανέφερα: μια ποιοτική, μια ποσοτική, μια κοινωνική μια οικονομική και τέλος μια πολιτική⁸.

Η ποιοτική διάσταση αφορά το περιεχόμενο και τη γνωστική επιφάνεια των σπουδών. Με δεδομένη τη Στρατηγική της Λισσαβόνας του 2000, που έθεσε ως στόχο το 2010 η Ευρώπη να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, η

⁸ Δ.Γ. Τσαούσης, *Η εκπαιδευτική πολιτική των Διεθνών Οργανισμών*, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2007.

διάσταση αυτή έχει δυο βασικούς άξονες, την καινοτομία από τη μια και την τεχνολογία της πληροφορικής και των επικοινωνιών από την άλλη.

Η ποσοτική διάσταση αφορά τα μεγέθη και τη σύνθεση του εκπαιδευμένου πληθυσμού κατά τομείς και επίπεδο εκπαίδευσης. Κεντρικός προσανατολισμός είναι η εξασφάλιση επάρκειας υψηλής ποιότητας επιστημονικού προσωπικού στις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία.

Η κοινωνική διάσταση συνδέεται με την εξασφάλιση της ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας του πληθυσμού και ειδικότερα με την αναγνώριση αυξημένου κοινωνικού γοήτρου σε κάθε είδος και επίπεδο εκπαίδευσης ώστε να εξασφαλίζει στους εκπαιδευόμενους την ανακατάταξη και να ενισχύει τη συνεχή απασχολησιμότητά τους, περιορίζοντας ταυτόχρονα την έκταση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η οικονομική διάσταση συνδέεται άμεσα με την ενεργό ένταξη των ευρωπαϊκών χωρών στη διαμορφούμενη ενιαία αγορά εργασίας υψηλού επιπέδου, η οποία θα εκτείνεται ουσιαστικά σε ολόκληρο τον ενοποιούμενο ευρωπαϊκό χώρο Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Η πολιτική διάσταση συνδέεται άμεσα αφενός με τις έννοιες της εθνικής κυριαρχίας και του εθνικού συστήματος παιδείας και αφετέρου με την επαγγελματική κατοχύρωση των τίτλων σπουδών.

Η εκπαιδευτική πολιτική της Κοινότητας, αποτελεί μια σύνθετη και πολυδιάστατη δραστηριότητα που εξυπηρετεί περισσότερους από έναν σκοπούς και λειτουργεί προς περισσότερες από μια κατευθύνσεις. Η πρώτη αφορά τις υπόλοιπες, εκτός Κοινότητας, χώρες της Ευρώπης. Είναι πολιτική διευρωπαϊκή. Η δεύτερη στρέφεται προς τον υπόλοιπο κόσμο. Είναι μια διεθνής πολιτική. Και η τρίτη αφορά την συνεργασία με τους Διεθνείς Οργανισμούς.

Εδώ θα μας απασχολήσει η ενδοευρωπαϊκή εκπαιδευτική συνεργασία μεταξύ των τριών κατηγοριών ευρωπαϊκών χωρών, όπου μπορεί να διαπιστώσει κανείς παρατηρώντας τη. Ότι υπάρχει, δηλαδή, μια τάση σύγκλισης και σταδιακής ενοποίησης. Όσον αφορά λοιπόν στον ευρύτερο ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο της Γνώσης, παρατηρούμε ότι αυτός περιλαμβάνει, τον Ευρωπαϊκό Χώρο της Δια Βίου Μάθησης, στον οποίο εντάσσονται ο Ευρωπαϊκός Χώρος της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και ο Ευρωπαϊκός Χώρος της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, οι οποίοι διαμορφώνονται με τις Διαδικασίες της Μπολόνιας και της Κοπεγχάγης και περιλαμβάνουν περί τις 45 συνολικά ευρωπαϊκές χώρες.

5. Υπερεθνικές διαδικασίες και πολιτικά διακυβεύματα. Στόχοι και προτεραιότητες των διαδικασιών σε Μπολόνια και Κοπεγχάγη

Οι Διαδικασίες της Μπολόνιας και της Κοπεγχάγης ακολουθούν το ίδιο οργανωτικό σχήμα που εισήγαγαν με την κοινή τους Σύμβαση της Λισσαβόνας το 1997 για την αναγνώριση των Τίτλων Σπουδών με το Διεθνές Φόρουμ της Εκπαίδευσης για Όλους. Διαμορφώνεται έτσι ένα νέο πολιτικό μόρφωμα που έχει τον χαρακτήρα ενός είδους πολιτικής κοινοπραξίας που λαμβάνει κοινές πολιτικές αποφάσεις και την πολιτική δέσμευση να τις εκτελέσει μέσα στο χρονικό πλαίσιο που έχουν συμφωνηθεί. Αποτέλεσμα μιας τέτοιας ενέργειας είναι η χάραξη κοινής πολιτικής και η ανάληψη αμοιβαίας πολιτικής ευθύνης της εφαρμογής της.

Ο βασικός στόχος είναι: αφενός, η επιδίωξη δημιουργίας ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου, όπου θα ακολουθούνται ενιαίες πολιτικές διευκολύνσεις σπουδών, κινητικότητας φοιτητών, διδασκόντων και ερευνητών, πραγματοποίησης και έγκυρης πιστοποίησης ατομικών μαθησιακών διαδρομών, αμοιβαίας αναγνώρισης τίτλων, ικανοτήτων και προσόντων και ελεύθερης ενδοευρωπαϊκής εγκατάστασης και απασχολησιμότητας. Αφετέρου η έμμεση εξαγωγή εκπαιδευτικών υπηρεσιών με την προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών προς τις χώρες της Ευρώπης και η άμεση εξαγωγή διασυνοριακών εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Τελική

επιδίωξη αυτών, είναι η δημιουργία, διατήρηση και προσέλκυση επιστημονικού επιπέδου υψηλής ποιότητας, με σκοπό την ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης⁹.

Εδώ θα πρέπει να τονιστεί ίσως η σύνθετη διάσταση της εκπαιδευτικής πολιτικής των ευρωπαϊκών χωρών είτε αφορά μέλη είτε όχι, της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Οι όψεις της εκπαιδευτικής πολιτικής αποτελούν αποκλειστική αρμοδιότητα εθνικού κράτους, το οποίο ρυθμίζει τόσο τους εξωτερικούς όρους και προϋποθέσεις άσκησης της εκπαιδευτικής δραστηριότητας από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, όσο και τους εσωτερικούς όρους της λειτουργίας και του περιεχομένου της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Η συμμετοχή αλλοδαπών φορέων στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που ασκούνται στα όρια του εθνικού κράτους, όπως και τα θέματα αναγνώρισης σπουδών και τίτλων, ρυθμίζονται κάτω από διμερείς ή πολυμερείς συμβάσεις των ενδιαφερόμενων κρατών.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργεί έτσι, ένα πλέγμα διεθνών σχέσεων που ρυθμίζουν επιμέρους εκπαιδευτικά ζητήματα και καθιερώνει ένα ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο που διασφαλίζει γενικότερα συμφέροντα και στόχους της ίδιας της Ένωσης και των μελών της.

Η εκπαιδευτική πολιτική που ασκεί η Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ χαράσσεται και εφαρμόζεται με τη σύμφωνη γνώμη και τις οδηγίες των κρατών – μελών της, δεν επιβάλλει την ομοιόμορφη εφαρμογή της από τα μέλη της, τα οποία έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν τα μέσα και τον τρόπο εφαρμογής τους, έτσι όπως εξυπηρετεί τις δικές τους ιδιαίτερες ανάγκες και συμφέροντα. Δεσμευτικό χαρακτήρα έχουν τα μέτρα εκείνα που αναφέρονται σε καταστατικές διατάξεις της Ένωσης, όπως είναι για παράδειγμα η ελευθερία μετακίνησης, εγκατάστασης, άσκησης επαγγέλματος ή επιχειρηματικής δραστηριότητας. Έτσι, αν η εφαρμογή αυτή επηρεάζεται αρνητικά από τη ασκούμενη ευρύτερη εκπαιδευτική πολιτική κάποιων κρατών μελών της Ένωσης, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση της μη αναγνώρισης τίτλων σπουδών που συνιστούν προϋπόθεση έγκυρης άσκησης επαγγέλματος

⁹ Council of Europe, European Committee, *Joint Declaration on cooperation and partnership between the Council of Europe and the European Commission*, Strasbourg, 3 April, 2001.

στα όρια της επικράτειάς τους, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να προσαρμόσουν κατάλληλα τη νομοθεσία τους, ώστε να μη θίγονται και να μην ανατρέπονται οι καταστατικές διατάξεις της Ένωσης και το λεγόμενο κοινοτικό κεκτημένο.

Η αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την χάραξη και άσκηση εκπαιδευτικής πολιτικής περιλαμβάνει τη συμβολή σε μια παιδεία και κατάρτιση υψηλού επιπέδου καθώς και τη δράση γύρω από την παιδεία, την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και την κοινωνική πολιτική. Η εφαρμογή αυτών προϋποθέτει την άσκηση μιας συγκεκριμένης εκπαιδευτικής πολιτικής, ήτοι τη θέση στόχων και τη χάραξη πολιτικής. Οι στόχοι της εκπαιδευτικής πολιτικής δεν είναι ανεξάρτητοι. Εξυπηρετούν κάποιους ευρύτερους στόχους.

Ο κεντρικός στόχος που αποβλέπει να εξυπηρετήσει η εκπαιδευτική πολιτική της Κοινότητας σήμερα έχει τεθεί από τη λεγόμενη Στρατηγική της Λισσαβόνας που διατυπώθηκε από το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατά τη Σύνοδό του στη Λισσαβόνα το 2000. Η Στρατηγική αυτή προβλέπει στο να καταστεί μια ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη Ευρώπη ως οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο. Χρονικός ορίζοντας για την επίτευξη του στόχου αυτού, ορίστηκε το 2010, το οποίο αποτελεί και σταθερό σημείο αναφοράς.

Με αφετηρία τον στόχο αυτό, ο γενικός προσανατολισμός της εκπαιδευτικής πολιτικής είναι να καταστεί η Ευρώπη μια ενιαία και ανοιχτή Κοινωνία της Γνώσης, που θα εξασφαλίζει σε όλους την ικανότητα συνεχούς αναπροσαρμογής και ένταξης σε ένα διαρκώς και με ταχύτατους ρυθμούς μεταβαλλόμενο εργασιακό και κοινωνικό περιβάλλον. Το στόχο αυτό κανένα ευρωπαϊκό κράτος δε μπορεί να πραγματοποιήσει μόνο του, με τις περιορισμένες δυνάμεις που διαθέτει και τις οποίες μπορεί να ενεργοποιήσει. Η πραγμάτωσή του προϋποθέτει σημαντικές οικονομίες κλίμακας και συλλογική αντιμετώπιση. Συνθήκες που μόνο η Κοινότητα μπορεί να φέρει εις πέρας με την ενεργοποίηση της αρχής της επικουρικότητας η οποία διέπει τις ενέργειές της. Με βάση την αρχή της εθνικής κυριαρχίας,

που παραμένει σεβαστή, ο τρόπος εφαρμογής της γενικής απόφασης που έχει ληφθεί με ανοιχτές και συλλογικές διαδικασίες, επαφίεται στην πρωτοβουλία του κάθε κράτους μέλους.

Η εκπαιδευτική πολιτική της Κοινότητας διαμορφώνει ένα γενικό πλαίσιο συλλογικών ενεργειών που θα επιτρέψει σε όλα τα κράτη μέλη να επιδιώξουν και να πραγματοποιήσουν τις ιδιαίτερες επιλογές τους. Η σχέση, επομένως, της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής με την εθνική εκπαιδευτική πολιτική μπορεί να περιγράψει συνοπτικά ως εξής: η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική θέτει τους γενικούς στόχους και καθορίζει τη στρατηγική για την επίτευξή τους. Η εθνική εκπαιδευτική πολιτική καθορίζει την τακτική της εφαρμογής τους σε εθνικό επίπεδο, με βάση τις ιδιαίτερες επιδιώξεις της εθνικής πολιτικής του κάθε κράτους μέλους.

Η βασική στρατηγική της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής είναι το πέρασμα από την παραδοσιακή εκπαίδευση στη Δια Βίου μάθηση. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη ανατροπή που σημειώνεται στον εκπαιδευτικό τομέα τα τελευταία χρόνια. Η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει τρεις φάσεις: τον προγραμματισμό, την ανοιχτή μέθοδο συντονισμού και την αξιολόγηση.

Τέσσερις είναι οι βασικοί άξονες της εκπαιδευτικής πολιτικής:

1. Ο πρώτος χαρακτηρίζεται από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που επέδειξε από την πρώτη στιγμή της ίδρυσής της για τη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση με τη συστηματική προώθηση της αποδοχής, της οργάνωσης και της κοινωνικής της αναγνώρισης.
2. Ο δεύτερος είναι η δημιουργία ενός πλέγματος Ενιαίων Ευρωπαϊκών Χωρών, ώστε η οικονομική, κοινωνική και εκπαιδευτική πολιτική της Κοινότητας να μην οδηγήσει στη διαμόρφωση μιας Ευρώπης δύο ταχυτήτων. Οι προσπάθειες που κατέβαλλε στον τομέα αυτόν τείνουν ουσιαστικά προς την ολοκλήρωσή τους με τις Διαδικασίες της Μπολόνιας και της Κοπεγχάγης που οδηγούν στη διαμόρφωση ενός Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και με την προώθηση ενός Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας.

3. Ο τρίτος είναι η προώθηση του στόχου της Στρατηγικής της Λισσαβόνας με τα Κοινοτικά Προγράμματα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010 – Διαφορετικά συστήματα, Κοινοί Στόχοι» και «Δια Βίου Μάθηση 2007 - 2013» καθώς και με την υιοθέτηση της «Νέας Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού» για την παρακολούθηση της συντελούμενης προόδου στον τομέα εκπαίδευσης και κατάρτισης και την ανάληψη των αναγκαίων διορθωτικών ενεργειών.

4. Ο τέταρτος στόχος είναι η συμβολή στη δημιουργία μιας διευρυμένης και ελεύθερης αγοράς εργασίας που θα εξασφαλίζει την απασχολησιμότητα του ευρωπαϊκού εργασιακού δυναμικού με την πιστοποίηση και την αμοιβαία αναγνώριση του χρόνου και των τίτλων σπουδών και της επαγγελματικής τυπικής και άτυπης κατάρτισης.

Επομένως, παρατηρούμε ότι η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική έχει διττό χαρακτήρα. Από τη μια πλευρά είναι συλλογική και από την άλλη έχει ένα πλαίσιο προσανατολισμού και δράσης των κρατών μελών. Ο συλλογικός χαρακτήρας της προκύπτει από το γεγονός ότι διαμορφώνεται, εγκρίνεται, αποφασίζεται, παρακολουθείται και αναπροσαρμόζεται μέσα από ανοιχτές συλλογικές διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στις οποίες συμμετέχουν όλα τα μέλη της.

Τα κράτη μέλη μετέχουν στη διαμόρφωση της συλλογικής εκπαιδευτικής πολιτικής και δεν είναι παθητικοί εκτελεστές αποφάσεων. Η συμμετοχή τους ως ενεργή ή παθητική εξαρτάται καθαρά από τα ίδια. Η δυνατότητά τους να συμμετέχουν ενεργά είναι δεδομένη. Ουσιαστικά, η συμμετοχή τους είναι συνάρτηση δύο βασικών παραγόντων. Του στελεχιακού τους δυναμικού και της τεχνογνωσίας τους από τη μια μεριά και της πολιτικής ηγεσίας και διορατικότητας τους από την άλλη.

Ένα πράγμα που δε μπορούν να κάνουν τα ευρωπαϊκά κράτη είναι να αγνοήσουν, κατά τη χάραξη της όποιας εκπαιδευτικής πολιτικής τους, τις τάσεις που διαμορφώνονται στο άμεσο και ευρύτερο διεθνές περιβάλλον τους. Κάνοντας κάτι τέτοιο, κινδυνεύουν να περιορίσουν

την αξιοπιστία και επομένως την αναγνώριση, των σπουδών και τίτλων που χορηγεί το εθνικό σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης και να υπονομεύσουν έτσι τις δυνατότητες συμμετοχής του πληθυσμού τους στην ραγδαία εξελισσόμενη παγκοσμιοποιούμενη αγορά εργασίας.

Παρατηρείται, ότι οι προσπάθειες της Κοινότητας για την ουσιαστική ενοποίηση του χώρου εκπαίδευσης συνεχίστηκαν σταθερά κάτω από την επιρροή έξι συγκλινόντων παραγόντων. Πρώτον, των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων στον τομέα της πληροφορικής και της επικοινωνίας. Δεύτερον, της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Τρίτον, της προσπάθειας ουσιαστικής ενοποίησης του ευρύτερου Ευρωπαϊκού χώρου. Τέταρτον, της προώθησης της Δια Βίου Μάθησης, ως ατομικής στάσης ζωής. Πέμπτον, της στροφής των κρατών από την έννοια της εκπαίδευσης, ως σύστημα κάλυψης των αναγκών επιμέρους κατηγοριών του πληθυσμού, στην έννοια της εκπαίδευσης, ως υποχρέωση της πολιτείας να καλύψει τις ατομικές ανάγκες της απασχολησιμότητας και της κοινωνικής ένταξης σε ένα πιο ρευστό και πολυπολιτισμικό κοινωνικό σύνολο. Τέλος, τη Στρατηγική της Λισσαβόνας το 2000. έτσι, σε εκτέλεση της Στρατηγικής αυτής, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε το 2001 το Πρόγραμμα Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010 – Διαφορετικά συστήματα κοινοί στόχοι. Μετά από πέντε χρόνια το 2006, θα ακολουθήσει, η θέσπιση του Ενιαίου Προγράμματος Δράσης στον τομέα της Δια Βίου Μάθησης στο οποίο θα ενταχθούν όλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

6. Το περιεχόμενο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση:

6.1 Η ατζέντα της Λισσαβόνας: Στόχοι, Δείκτες και Στρατηγική

Το Συμβούλιο της Λισσαβόνας αποτελεί ένα ορόσημο τόσο ως προς τις διαπιστώσεις όσο και ως προς τις αποφάσεις του. Κατέληξε λοιπόν στη βασική διαπίστωση ότι:

- Η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται αντιμέτωπη με μια μεγάλη ποιοτική μεταλλαγή, η οποία προκύπτει από την παγκοσμιοποίηση και τις προκλήσεις μιας νέας οικονομίας της γνώσης.
- Ο γρήγορος και επιταχυνόμενος ρυθμός των αλλαγών σημαίνει ότι είναι επείγον για την Ένωση να ενεργήσει τώρα, ώστε να αντλήσει το σύνολο των ωφελημάτων από τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται. Γι' αυτό απαιτείται από την Ένωση να θέσει έναν σαφή στρατηγικό στόχο και να συμφωνήσει για ένα τολμηρό πρόγραμμα για την ανάπτυξη γνωστικών υποδομών, την ενίσχυση της καινοτομίας και τη μεταρρύθμιση της οικονομίας καθώς και τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας και εκπαίδευσης.

Η Ένωση έχει τάξει έναν νέο στρατηγικό στόχο για την επόμενη δεκαετία: να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Η επίτευξη του στόχου αυτού απαιτεί μια συνολική στρατηγική που να στοχεύει:

- Στην προετοιμασία της μετάβασης σε μια οικονομία και σε μια κοινωνία βασισμένη στη γνώση, καθώς και μέσω της ενίσχυσης της διαδικασίας διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία και της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς,
- στον εκσυγχρονισμό του ευρωπαϊκού μοντέλου, την επένδυση στον άνθρωπο και στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού,
- στην στήριξη μιας υγιούς οικονομικής προοπτικής και των ευνοϊκών προβλέψεων οικονομικής αύξησης με την εφαρμογή ενός κατάλληλου συνδυασμού μακροοικονομικών πολιτικών.

Η στρατηγική αυτή αποσκοπεί να δώσει στην Ένωση τη δυνατότητα να αναδημιουργήσει τις προϋποθέσεις για πλήρη απασχόληση και να ενισχύσει την περιφερειακή συνοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η εκτέλεση αυτής της στρατηγικής θα επιτευχθεί με την εισαγωγή μιας νέας μεθόδου συντονισμού σε όλα τα επίπεδα, συνδυασμένη με έναν ισχυρότερο καθοδηγητικό και συντονιστικό ρόλο για το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ώστε να εξασφαλίζεται συνεκτικότερη στρατηγική διεύθυνση και αποτελεσματικός έλεγχος της προόδου.

Το Συμβούλιο της Λισσαβόνας εισήγαγε επιπλέον και μια σημαντική καινοτομία, την καθιέρωση της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού, η οποία αποσκοπεί να καταστήσει δυνατή τη μεγαλύτερη σύγκλιση προς τους κύριους στόχους της Ε.Ε, παρέχοντας στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να αναπτύξουν προοδευτικά τις δικές τους πολιτικές για την επίτευξη των στόχων. Η νέα μέθοδος περιγράφεται ως εξής:

Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού θα βοηθήσει στην υλοποίηση του στρατηγικού στόχου εφόσον χρησιμοποιηθεί ως μέσο διάδοσης βέλτιστων πρακτικών και επίτευξης μεγαλύτερης σύγκλισης προς τους κύριους στόχους της Ε.Ε. Η μέθοδος αυτή είναι διαμορφωμένη κατάλληλα ώστε να βοηθά τα κράτη μέλη να αναπτύσσουν σταδιακά τις πολιτικές τους και περιλαμβάνει:

- καθορισμό κατευθυντήριων γραμμών για την Ένωση, συνδυασμένων με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα για τη βραχυπρόθεσμη υλοποίηση των στόχων αυτών,
- καθορισμό τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών δεικτών και σημείων αναφοράς, προσαρμοσμένων στις ανάγκες διαφόρων κρατών μελών και τομέων ως μέτρο σύγκρισης των βέλτιστων πρακτικών,

- μεταφορά των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων γραμμών στις εθνικές και περιφερειακές πολιτικές με τον καθορισμό ειδικών στόχων και θέσπιση μέτρων, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές και περιφερειακές ιδιομορφίες,
- περιοδική παρακολούθηση, αξιολόγηση και επανεξέταση από ομότιμους, υπό μορφή αλληλοδιδασκτικών διαδικασιών.

Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού που καθιέρωσε το Συμβούλιο της Λισσαβόνας για την παρακολούθηση της πορείας της Ένωσης και των κρατών μελών της προς την επίτευξη των στόχων υποδηλώνει τη συνεχή αναπροσαρμογή της, ανάλογα με τα επιτεύγματα που σημειώθηκαν, τις δυσχέρειες που παρατηρήθηκαν. Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού είναι αναγκαία και για ένα ακόμη λόγο. Παρά τους κοινούς στόχους που θέτουν, όλες οι χώρες δε μπορούν να ακολουθήσουν τον ίδιο βηματισμό, διότι καθεμιά έχει τις δικές τις ιδιομορφίες. Αυτό βέβαια υποχρεώνει κατά κάποιο τρόπο τη μέθοδο να είναι ανοιχτή προς διάφορες κατευθύνσεις: τρόπο ενέργειας, ρυθμούς και προτεραιότητες.

Το 2002 αποφασίστηκε η εφαρμογή του Προγράμματος Εκπαίδευση και Κατάρτιση στην Ευρώπη: διαφορετικά συστήματα, κοινοί στόχοι για το 2010, η οποία βοήθησε στην υποβολή μιας κοινής ενδιάμεσης έκθεσης του Συμβουλίου Παιδείας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής την άνοιξη του 2004. Η έκθεση αυτή του 2004 με τίτλο Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010 ανέφερε τα εξής: «η επιτυχία της Λισσαβόνας εξαρτάται από επείγουσες μεταρρυθμίσεις έκανε ένα βήμα ακόμα. Καθιέρωσε ανά διετία υποβολή Κοινής Έκθεσης στο Συμβούλιο, με προφανή σκοπό να προωθήσει τη συνεχή παρακολούθηση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων καθώς και την επιτάχυνση των εργασιών».

Η πρόοδος του Προγράμματος βασίζεται στην χρήση σταθερών και συγκρίσιμων στοιχείων καθώς και την υιοθέτηση των κατάλληλων πρακτικών διαδικασιών. Για το σκοπό αυτόν, το

Πρόγραμμα προέβλεψε δυο διαδικασίες: την καθιέρωση και εφαρμογή συγκρίσιμων δεικτών και τη διάδοση παραδειγμάτων καλής πρακτικής.

Η δημιουργία και η χρήση δεικτών, παρουσιάζει σημαντικές δυσχέρειες λόγω της μεγάλης ποικιλομορφίας των συνθηκών αλλά και του τρόπου επιλογής και επεξεργασίας των στοιχείων.

Πολλοί από τους δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν και θα χρησιμοποιηθούν, υποστηρίζονται από τα υπάρχοντα σύγχρονα στατιστικά δεδομένα της UNESCO, του ΟΟΣΑ και της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις τα εθνικά δεδομένα υπάρχουν και μπορεί να υπολογιστεί η πρόοδος, όμως οι συγκρίσεις μεταξύ των χωρών θα είναι λίγο ως πολύ άνισες. Ελάχιστοι νέοι δείκτες ενδέχεται ωστόσο να αναπτυχθούν (μεθοδολογία, κοινοί ορισμοί, συλλογή δεδομένων). Παρόλα αυτά πρέπει να οριστούν προτεραιότητες, ώστε οι προσπάθειες να έχουν ως στόχο ένα μικρό αριθμό καλά καθορισμένων βασικών δεικτών.

Η εφαρμογή του προγράμματος εργασίας θα απαιτήσει συνεπώς μια διαρθρωμένη και συνεχή υποστήριξη από μια μόνιμη ομάδα για τους δείκτες και τις συγκριτικές αξιολογήσεις που θα αποτελείται από εμπειρογνώμονες διορισμένους από τις συμμετέχουσες χώρες. Η πραγματογνωμοσύνη των εταίρων όπως αυτή του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop) θα είναι επίσης χρήσιμη για την ομάδα.

Η ομάδα αυτή έχει δημιουργηθεί από την Επιτροπή. Ο ρόλος της είναι να παρέχει συμβουλές εμπειρογνομόνων για τη χρήση των δεικτών και τη συγκριτική αξιολόγηση στο πλαίσιο της συνολικής διαδικασίας συντονισμού¹⁰.

¹⁰ Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010 – Επείγουσα ανάγκη για να επιτύχει η Στρατηγική της Λισσαβόνας, Έγγραφο 6905/04 EDU 43 του Συμβουλίου.

Ο τελικός κατάλογος θα πρέπει να προταθεί από την Επιτροπή και να περάσει από την έγκριση του Συμβουλίου.

Το Συμβούλιο λοιπόν της Λισσαβόνας του 2000, καθόρισε μια σειρά επιδιωκτέων στόχων (benchmarks) «επιπέδων αναφοράς μέσω των ευρωπαϊκών επιδόσεων στην εκπαίδευση και κατάρτιση», με σκοπό την περιοδική μέτρηση της προόδου που έχει επιτευχθεί για την μέχρι το 2010 πραγματοποίηση των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Τα συμπεράσματα του Συμβουλίου επισημαίνουν ότι τα επίπεδα αναφοράς πρέπει να βασίζονται σε συγκρίσιμα δεδομένα και επιπλέον ότι δεν ορίζουν εθνικούς στόχους και δεν υπαγορεύουν αποφάσεις τις οποίες οφείλουν να λάβουν οι κυβερνήσεις των κρατών – μελών.

Οι στόχοι αυτοί εντάσσονται στις ακόλουθες έξι βασικές κατηγορίες με τα αντίστοιχα επίπεδα αναφοράς, με ορίζοντα το 2010:

1. Επενδύσεις στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση, ουσιαστική ετήσια αύξηση των κατά κεφαλήν επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό.
2. Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, στόχος είναι να μειωθεί ως το 2010, το μέσο ευρωπαϊκό ποσοστό ατόμων που εγκαταλείπουν το σχολείο κάτω του 10%.
3. Αποφοίτοι θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών, στόχος είναι ως το 2010 να αυξηθεί τουλάχιστον κατά 15% ο συνολικός αριθμός των αποφοίτων σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και παράλληλα να μειωθεί η άνιση κατανομή τους μεταξύ των φύλων.
4. Αποφοίτηση από την ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τουλάχιστον το 85% των ατόμων ηλικίας 22 ετών στην Ευρωπαϊκή Ένωση να έχει ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
5. Βασικά εφόδια, το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15 ετών με χαμηλές επιδόσεις ανάγνωσης/κατανόησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να μειωθεί τουλάχιστον κατά 20% σε σύγκριση με το έτος 2000.

6. Συμμετοχή στη Δια Βίου Μάθηση, το μέσο επίπεδο συμμετοχής πρέπει να φτάνει τουλάχιστον το 12,5% του πληθυσμού των ενηλίκων σε ηλικία εργασίας (25-64 ετών).

Εκθέτοντας επομένως όλα τα παραπάνω θα μπορούσαμε να κάνουμε μια σύντομη ανακεφαλαίωση και να αναπτύξουμε μια κριτική άποψη προτού προχωρήσουμε στο σχολιασμό του επόμενου κεφαλαίου.

Στην ενδιάμεση Έκθεση της Επιτροπής με τίτλο *Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010 – επείγουσα ανάγκη μεταρρυθμίσεων για να πετύχει η Στρατηγική της Λισαβόνας* διατυπώθηκαν οι ακόλουθες δυσοίωνες παρατηρήσεις σχετικά με τα κριτήρια αναφοράς.

Τα πέντε ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς που υιοθέτησε το Συμβούλιο (Παιδείας) το Μάιο του 2003 θα είναι στην πλειονότητά τους δύσκολο να εκπληρωθούν ως το 2010. Πιο συγκεκριμένα, η συμμετοχή των Ευρωπαίων στην εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση συνεχίζει να είναι περιορισμένη ενώ η σχολική αποτυχία και ο κοινωνικός αποκλεισμός, με υψηλό ατομικό, κοινωνικό και οικονομικό κόστος, παραμένουν ιδιαίτερα σημαντικοί παράγοντες. Δεν υπάρχει εξάλλου καμία ένδειξη ότι αυξήθηκαν οι συνολικές επενδύσεις κρατικές και ιδιωτικές για το ανθρώπινο δυναμικό.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση συνεχίζει να βρίσκεται σε καθυστέρηση στον τομέα αυτόν σε σχέση με τους κύριους ανταγωνιστές της παγκοσμίως και περιβάλλεται ειδικότερα από ιδιαίτερα χαμηλές ιδιωτικές επενδύσεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στη συνεχή κατάρτιση. Παράλληλα, πρέπει να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων.

Εξάλλου, ελλείψει ελκυστικότητας και ικανοποιητικής ποιότητας, η επαγγελματική κατάρτιση δεν ανταποκρίνεται στις νέες ανάγκες της οικονομίας της γνώσης και της

ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας. Η Ένωση, επιπλέον, είναι αντιμέτωπη με τον αυξανόμενο κίνδυνο ελλείψεων σε εκπαιδευτικούς. Τέλος, δυσκολεύεται να ανακτήσει τη θέση της, ως πρώτος προορισμός στις προτιμήσεις των σπουδαστών από τρίτες χώρες, θέση που έχασε από τις Ηνωμένες Πολιτείες¹¹.

Εν συνεχεία, θα μπορούσαμε να πούμε ότι σε αυτό το κεφάλαιο μας απασχόλησε ο τομέας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και η επαγγελματική, τεχνική εκπαίδευση και κατάρτιση. Προχωρώντας στην ανάλυσή μας βρεθήκαμε αντιμέτωποι με τις πέντε (5) βασικές διαστάσεις της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής:

1. ποιοτική → περιεχόμενο και γνωστική επιφάνεια,
2. ποσοτική → μεγέθη και σύνθεση εκπαιδευόμενου πληθυσμού και εκπαιδευτικού επιπέδου,
3. κοινωνική → εξασφάλιση ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας,
4. οικονομική → ενεργή ένταξη των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
5. πολιτική → εθνική κυριαρχία και εθνικό σύστημα παιδείας παράλληλα με την επαγγελματική κατοχύρωση του τίτλου σπουδών.

Η ευρωπαϊκή πολιτική της Κοινότητας έχει τις εξής κατευθύνσεις:

i. Διευρωπαϊκή πολιτική, που σημαίνει τη δημιουργία ενός ευρύτερου ενιαίου Ευρωπαϊκού χώρου Γνώσης ο οποίος περιλαμβάνει:

Τον Ευρωπαϊκό χώρο Δια Βίου Μάθησης ο οποίος χωρίζεται σε:

α) Ευρωπαϊκό χώρο 3βάθμιας εκπαίδευσης και β) Ευρωπαϊκό χώρο εκπαίδευσης και κατάρτισης

ii. Διεθνής πολιτική και

iii. Συνεργασία με Διεθνείς οργανισμούς.

¹¹ Δ.Γ. Τσαούσης, *Η εκπαιδευτική πολιτική των Διεθνών Οργανισμών*, Παγκόσμιες και ευρωπαϊκές διαστάσεις, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2007.

Παρατηρείται λοιπόν, μια ενδοευρωπαϊκή εκπαιδευτική εργασία και στις τρεις κατηγορίες δηλαδή μια τάση σύγκλισης και σταδιακής ενοποίησης οι οποίες διαμορφώθηκαν με τις συνθήκες της Μπολόνια και της Κοπεγχάγης και περιλαμβάνουν συνολικά 45 χώρες.

Από τα παραπάνω προέκυψε και ένα νέο πολιτικό μόρφωμα, μια πολιτική κοινοπραξία η οποία λαμβάνει κοινές πολιτικές αποφάσεις και δεσμεύεται πολιτικά για την εκτέλεσή τους μέσα στο χρονικό πλαίσιο που συμφωνήθηκε.

Βασικός στόχος: είναι αφενός μεν η δημιουργία Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου όπως για παράδειγμα διευκολύνσεις σπουδών, κινητικότητας φοιτητών, αμοιβαίας αναγνώρισης τίτλων καθώς ελεύθερη εγκατάσταση και απασχολησιμότητα και αφετέρου έμμεση εξαγωγή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από όπου συνεπάγεται η προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών προς τις χώρες της Ευρώπης και άμεση εξαγωγή διασυνοριακών υπηρεσιών εκπαιδευτικού χαρακτήρα.

Τελική επιδίωξη: είναι η δημιουργία, διατήρηση και προσέλκυση επιστημονικού επιπέδου υψηλής ποιότητας η οποία με τη σειρά της στοχεύει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης σε Διεθνές επίπεδο.

Η αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας περιλαμβάνει τη συμβολή σε μια παιδεία και δράση γύρω από την επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση και την κοινωνική πολιτική.

Κεντρικός στόχος: είναι η πρόβλεψη μιας ανταγωνιστικότερης και δυναμικότερης Ευρώπης ως Οικονομία της γνώσης με χρονικό ορίζοντα το 2010, ως σταθερό σημείο αναφοράς.

Γενικός προσανατολισμός της Εκπαιδευτικής Πολιτικής είναι να καταστεί η Ευρώπη μια ενιαία και ανοιχτή κοινωνία της Γνώσης που θα εξασφαλίζει σε όλους την ικανότητα συνεχούς αναπροσαρμογής και ένταξης σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο εργασιακό και

κοινωνικό περιβάλλον. **Προϋπόθεση:** είναι οι σημαντικές οικονομίες κλίμακας και η συλλογική αντιμετώπιση από τις οποίες προκύπτει η ενεργοποίηση της αρχής της επικουρικότητας που μόνο η Κοινότητα μπορεί.

Η Ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική θέτει τους γενικούς στόχους και καθορίζει τη στρατηγική για την επίτευξή τους. Βασική στρατηγική της εκπαιδευτικής πολιτικής είναι το πέρασμα από την παραδοσιακή εκπαίδευση στη Δια Βίου Μάθηση. Είναι η μεγαλύτερη ανατροπή του εκπαιδευτικού τομέα τα τελευταία χρόνια και περιλαμβάνει τρεις φάσεις:

1. Προγραμματισμό
2. Ανοιχτή μέθοδο συντονισμού και
3. Αξιολόγηση

Η Εκπαιδευτική πολιτική έχει διττό χαρακτήρα. Συλλογική από τη μία, πλαίσιο προσανατολισμού και δράσης των κρατών μελών από την άλλη.

Στην πρώτη περίπτωση έχουμε μια συλλογική πολιτική η οποία διαμορφώνεται, εγκρίνεται, αποφασίζεται, παρακολουθείται και αναπροσαρμόζεται ενώ στη δεύτερη περίπτωση έχουμε συμμετοχή στη διαμόρφωση συλλογικής εκπαιδευτικής πολιτικής μέσω του στελεχιακού τους δυναμικού και της τεχνογνωσίας από τη μια και της πολιτικής ηγεσίας και διορατικότητάς της από την άλλη.

6.2 Οι 4 νέοι άξονες της Εκπαιδευτικής πολιτικής, στα πλαίσια της Στρατηγικής της Λισσαβόνας

Σύμφωνα με τα προλεγόμενα, συνεχίζοντας την ανάλυσή μας, παρουσιάζουμε τους τέσσερις νέους άξονες της Εκπαιδευτικής πολιτικής όπως είχαν διαμορφωθεί και επίσημα ανακοινωθεί από την Επιτροπή και είναι οι κάτωθι:

- 1) Συστηματική προώθηση της αποδοχής οργάνωσης και κοινωνικής αναγνώρισης διαμέσου της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

- 2) Διαμόρφωση ενός Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την προώθηση ενός Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας.
- 3) Προώθηση του στόχου Στρατηγική της Λισσαβόνας με τα Κοινοτικά Προγράμματα όπως για παράδειγμα Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010, Δια Βίου Μάθηση 2007 – 2013, Νέα Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού.
- 4) Δημιουργία μιας διευρυμένης και ελεύθερης αγοράς εργασίας.

Επομένως η Ένωση έχει θέσει ένα **νέο στρατηγικό στόχο** για την επόμενη 10ετία:

Να γίνει μια ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή ώστε να μπορεί να αναμετρηθεί με τα ισχυρά βιομηχανικά κράτη, όπως είναι η Ιαπωνία, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και ο Καναδάς. Ενδεικτικό αναφοράς θα μπορούσε σε αυτό το σημείο να σταθεί το γεγονός ότι μεταξύ ηλικίας από 25 – 64 ετών με ανώτερο μορφωτικό επίπεδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο είναι στο 23%, είναι ακόμη πολύ πίσω σε σχέση με το 40% και της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ.

Παρατηρείται επομένως, ότι η Ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική ως βασικό στόχο έχει τη δημιουργία μιας ισχυρής οικονομίας της Γνώσης χρησιμοποιώντας όλα τα θεμιτά μέσα βάζοντας στόχους και θέτοντας προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται και να υλοποιηθούν από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όσα είναι υπο ένταξη σε αυτή.

Ένα βασικό χαρακτηριστικό των Κοινωνιών της Γνώσης είναι ο έντονος ανταγωνισμός τους σε δυο τομείς. Ο πρώτος και εμφανέστερος τομέας ανταγωνισμού είναι η οικονομική εκμετάλλευση, τόσο στην εσωτερική όσο και στην παγκόσμια αγορά, της καινοτομίας και της τεχνολογίας που παράγουν. Ο δεύτερος είναι η εξασφάλιση, τόσο από την εγχώρια όσο και από τη διεθνή αγορά, επαρκούς αριθμού ανθρώπινου δυναμικού, προσώπων ικανών να παράγουν και να χειρίζονται την καινοτομία και τη νέα τεχνολογία. Πέρα από τα οποιαδήποτε βραχυπρόθεσμα οικονομικά οφέλη που προσφέρει στις χώρες εξαγωγής

εκπαιδευτικών υπηρεσιών, αυτήν ακριβώς την μακροπρόθεσμη ανάγκη προσπαθεί να ικανοποιήσει η παρατηρούμενη ραγδαία και έντονη εμπορευματοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μέσω της επισήμανσης και της προσέλκυσης υψηλής ποιότητας επιστημονικού προσωπικού. Είναι προφανές ότι στην περίπτωση των χωρών της Ευρώπης οι βασικές αυτές ανάγκες της κοινωνίας της γνώσης δε μπορούν να επιτευχθούν σε επίπεδο μεμονωμένων κρατών αλλά σε ένα επίπεδο συντονισμένης συλλογικής δράσης. Ο σχεδιασμός και η πολιτική της κοινωνίας της γνώσης απαιτούν συνθήκες κλίμακας που δε μπορούν να εξασφαλιστούν μόνο μέσω του παραδοσιακού εθνικού κράτους. Κάτι τέτοιο προέκυψε από τις διεργασίες της Ευρώπης του 19^{ου} και του πρώτου μισού του 20^{ου} αιώνα. Τις συνθήκες αυτές δε μπορούν με τη σειρά τους να εξασφαλίσουν ούτε οι Διεθνείς Οργανισμοί που δε διαθέτουν, όπως η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, υπερεθνικές εκτελεστικές αρμοδιότητες. Στον εκπαιδευτικό τομέα ο ΟΟΣΑ και η Ουνέσκο, προσφέρουν υπηρεσίες στον τομέα της έρευνας, της συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων και της ενημέρωσης. Το Συμβούλιο της Ευρώπης και Ουνέσκο μπορούν να διαμορφώσουν κείμενα διεθνούς συνεργασίας με τη μορφή Συμφωνιών στις οποίες καλούνται τα κράτη μέλη να προσχωρήσουν. Μόνο η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει και να ασκήσει κοινή εκπαιδευτική πολιτική των κρατών μελών της και να την επεκτείνει, με πολιτικές συμφωνίες και δεσμεύσεις, στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο, τον οποίο σταδιακά συγκροτεί από απλή γεωγραφική σε εν δυνάμει ενιαία πολιτική ενότητα¹².

6.3 Η Εξέλιξη των δεικτών και το πολιτικό τους impact.

Το 2004 ήταν η πρώτη χρονιά εκτεταμένης αποτίμησης δράσεων και αποτελεσμάτων. Με βάση το πλαίσιο «Education & Training 2010», έγινε μια ενδιάμεση αξιολόγηση των μεταρρυθμίσεων στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση (2004), η οποία κατέληξε στην πλήρη ταξινόμηση των συστατικών στοιχείων της πολιτικής ατζέντας για αυτά τα κρίσιμα πεδία της

¹² Δ.Γ. Τσαούσης, *Η εκπαιδευτική πολιτική των Διεθνών Οργανισμών*, Παγκόσμιες και ευρωπαϊκές διαστάσεις, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2007.

εκπαιδευτικής πολιτικής. Παρατηρούμε έτσι, 8 πεδία παρακολούθησης – αξιολόγησης της προόδου και των επιδόσεων:

1. βελτίωση της ποιότητας εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών – «teachers and trainers»,
2. ανάπτυξη δεξιοτήτων για την Κοινωνία της Γνώσης,
3. αύξηση του ενδιαφέροντος προς τις θετικές επιστήμες και τις τεχνικές σπουδές,
4. καλύτερη δυνατή αξιοποίηση πόρων,
5. περιβάλλον ανοικτής μάθησης και κατάρτισης,
6. ενδυνάμωση της ελκυστικότητας της μάθησης,
7. βελτίωση δεξιοτήτων που αφορούν στην εκμάθηση ξένων γλωσσών και,
8. αύξηση της κινητικότητας και των ανταλλαγών, με σύγχρονη πιστοποίηση των δεξιοτήτων που αποκτώνται – αναπτύσσονται στα πλαίσια της κινητικότητας.

Το 2005 το Συμβούλιο επανέρχεται στο θέμα των δεικτών και επιπέδων αναφοράς για την εκπαίδευση και κατάρτιση και:

- Επιβεβαιώνει και πάλι ότι, η περιοδική παρακολούθηση των επιδόσεων και της προόδου με τη χρήση των δεικτών και επιπέδων αναφοράς αποτελεί βασικό μέρος της διαδικασίας της Λισσαβόνας, δεδομένου ότι επιτρέπει τον εντοπισμό ισχυρών σημείων και αδυναμιών με στόχο τη στρατηγική καθοδήγηση και κατεύθυνση των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων μέτρων της Στρατηγικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης 2010.
- Αναγνωρίζει ότι, είναι επιθυμητή η εκπόνηση συνεκτικού πλαισίου δεικτών και επιπέδων αναφοράς για την παρακολούθηση των επιδόσεων και της προόδου στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Η εκπόνηση των απαραίτητων δεδομένων για τους νέους δείκτες μπορεί να αποτελέσει μακροπρόθεσμο σχέδιο, ενδεχομένως διάρκειας 5 – 10 ετών.
- Η ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης θα μπορούσε να συμβάλει στον καθορισμό συνεκτικού πλαισίου δεικτών βάσει κατάλληλων

πηγών δεδομένων, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν επίσης πέραν των στόχων της Λισαβόνας για το 2010.

➤ Η δημιουργία της ερευνητικής μονάδας για τη Δια Βίου Μάθηση στο Κοινό Κέντρο Ερευνών μπορεί να αυξήσει σημαντικά τις ικανότητες έρευνα της Επιτροπής όσον αφορά την εκπόνηση νέων δεικτών.

➤ Τονίζει ότι, η ανάπτυξη νέων δεικτών δε θα θίξει σε τίποτα την αρμοδιότητα των κρατών μελών στην οργάνωση των εκπαιδευτικών τους συστημάτων και δε θα πρέπει να επιφέρει περιττές διοικητικές ή οικονομικές επιβαρύνσεις για τους οργανισμούς και τα ιδρύματα που αφορά, ούτε να οδηγεί αναπόφευκτα σε αυξημένο αριθμό δεικτών για την παρακολούθηση της προόδου.

➤ Καλεί την Επιτροπή όσον αφορά τομείς δεικτών στους οποίους υπάρχουν ήδη συλλογές δεδομένων ή σχεδιάζονται μελέτες της Ε.Ε, να αναπτύξει περαιτέρω και να υποβάλλει στο Συμβούλιο στρατηγικές στους ακόλουθους τομείς δεικτών: Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας, κινητικότητα, εκπαίδευση ενηλίκων, εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτές, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και κοινωνική ενσωμάτωση και ενεργός άσκηση της ιδιότητας του πολίτη.

➤ Όσον αφορά τομείς δεικτών στους οποίους δεν υπάρχουν συγκρίσιμα δεδομένα, να υποβάλλει στο Συμβούλιο λεπτομερείς προτάσεις μελετών για την κατάρτιση νέων δεικτών στους ακόλουθους τομείς:

- μεθοδολογία απόκτησης γνώσεων,
- γλωσσικές γνώσεις

και σε όποιον άλλο τομέα ενδέχεται να αποδειχθούν χρήσιμες οι νέες μελέτες.

Παράλληλα με την ενδιάμεση αξιολόγηση, καθιερώνονται 29 δείκτες¹³, ενώ ληφθήκαν υπόψη και υιοθετήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2003, οι 5 τιμές στόχοι που είχαν προταθεί από την Commission το 2002. Τέλος, καλό θα είναι να μην παραλείψω να κάνω μια

¹³ Μερικοί από τους δείκτες αυτούς σχετίζονται με την κατάρτιση (πχ. ο 9^{ος} δείκτης που αφορά στην συμμετοχή στην κατάρτιση ατόμων με ελλιπή προσόντα, ο 16^{ος} δείκτης που κάνει λόγο για δαπάνες σε προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης), τη δια βίου μάθηση (ο 19^{ος} δείκτης που αναφέρεται στη συμμετοχή στη δια βίου μάθηση) και σε δεξιότητες (όπως ο 24^{ος} δείκτης ο οποίος σχετίζεται με μαθητές που μαθαίνουν ξένες γλώσσες και ο 25^{ος} που αφορά στον αριθμό διδασκόμενων ξένων γλωσσών).

αναφορά στους 2 σύνθετους δείκτες οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν στην αξιολόγηση της προόδου, ως προς την ανάπτυξη της Οικονομίας της Γνώσης¹⁴.

Ο πρώτος σύνθετος δείκτης που αφορά στην επένδυση στην οικονομία της γνώσης έχει δυο βασικές παραμέτρους: επένδυση στη δημιουργία της γνώσης και επένδυση στη διάχυσή της (όπου η κατάρτιση και η δια βίου μάθηση έχουν αποφασιστικό ρόλο). Ο δείκτης αυτός περιλαμβάνει μια σειρά από μεμονωμένους δείκτες – κλειδιά, όπως η επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό με υψηλές δεξιότητες, η ικανότητα και ποιότητα συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, υποδομές πιο εξελιγμένες για την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και εκσυγχρονισμός των δημοσίων υπηρεσιών.

Ο δεύτερος σύνθετος δείκτης αφορά στους όρους – τρόπους διασφάλισης της βιωσιμότητας αυτής της επένδυσης και πιο συγκεκριμένα στις πρακτικές, μετρήσιμες επιδόσεις για να μπορέσουμε να μεταβούμε στην οικονομία της γνώσης. Πρακτικά συσχετίζει την επένδυση στη γνώση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού με τα επιτεύγματα ως προς την αύξηση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης. Αφορά κυρίως στις σχετικές πολιτικές και ουσιαστικά βοηθά στον συγκερασμό των τεσσάρων συστατικών στοιχείων της σχέσης μεταξύ επένδυσης στη γνώση και τις δεξιότητες και της οικονομικής εξέλιξης.

Με τους δείκτες αυτούς, απομονώνεται η έμφαση που έχει δοθεί στη συσχέτιση της επένδυσης στο ανθρώπινο κεφάλαιο με την ανάπτυξη της παραγωγικότητας και του ανταγωνισμού. Παράλληλα, γίνεται προφανής η οικονομική ορθολογικότητα από την οποία πηγάζουν οι προτάσεις πολιτικής για την παραγωγή και εξάπλωση της γνώσης αλλά και τη διαδικασία ανάπτυξης – αναβάθμισης των δεξιοτήτων.

Το Κοινό Ανακοινωθέν του Μάαστριχτ επεσήμανε τη σημασία της συνέχισης του εγχειρήματος εκσυγχρονισμού των συστημάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, με στόχο τα τελευταία να αυξήσουν την ελκυστικότητά τους, να συναρτηθούν

¹⁴ Οι δυο αυτοί σύνθετοι δείκτες, αποτελούν προϊόν συνεργασίας της Γενικής Διεύθυνσης για την έρευνα της Commission και του Κοινού Ερευνητικού Κέντρου (Joint Research Centre) στην Ispra της Ιταλίας.

πλήρως με τη ζήτηση και να αποκτήσουν υψηλή ποιότητα και παρόμοιους μηχανισμούς ελέγχου και διαφύλαξης της. Αυτές οι συνιστώσες του Ανακοινωθέντος του Μάαστριχτ δείχνουν να επικαθορίζουν τις προτεραιότητες του «Education & Training 2010». Εν τω μεταξύ, διαμορφώνουν τους όρους ένταξης των στρατηγικών Δια Βίου Μάθησης σε ό,τι αφορά στις εθνικές πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης, στην πορεία για το Κοινό Ανακοινωθέν του 2006. Επιπλέον, σημαντική υπήρξε και η απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου τον Ιανουάριο του 2005 για τη θεσμοθέτηση ενός ενιαίου πλαισίου, για όλη την Ε.Ε, ως προς τα προσόντα και τις δεξιότητες με κύριο μέσο – εργαλείο το νέο τύπο του Europass.

Η ανάπτυξη πλαισίων αναφοράς και κοινών δεικτών για τα διαφορετικά συστήματα και βαθμίδες – επίπεδα εκπαίδευσης κατάρτισης, με εκείνον το βαθμό συγκρισιμότητας και συμβατότητας που θα καταστήσει εφικτή την επίτευξη ενός ολοκληρωμένου Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων – Τίτλων Σπουδών (που με τη σειρά του εδράζεται στα αντίστοιχα Εθνικά Πλαίσια Προσόντων) αποτελεί μια από τις μείζονες πολιτικές προτεραιότητες στην Ε.Ε.

Στην πραγματικότητα κωδικοποιείται η συσχέτιση του πλαισίου των κοινών επιπέδων αναφοράς με τα επιμέρους χαρακτηριστικά εθνικών αλλά και τομεακών συστημάτων εκπαίδευσης, επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και πιο ειδικά με τα στοιχεία εκείνα που αφορούν τις παρεχόμενες γνώσεις και τις αναπτυσσόμενες δεξιότητες και ικανότητες, ώστε να περιλαμβάνονται και συγκεκριμένοι ποιοτικοί δείκτες γνώσης, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που συνδέονται με ευρύτερα επαγγελματικά προφίλ. Στόχος είναι η πλήρης διασαφήνιση γύρω από τη φύση και το περιεχόμενο ενός τίτλου - αποδεικτικού σπουδών, με βάση 3 ενδοσυστημικά κριτήρια που αναπτύσσονται: δυνατότητα ενός προσόντος να περιγραφεί με όρους μαθησιακών αποτελεσμάτων – outlearning outcomes, δυνατότητα να αξιολογηθεί και διασφάλιση της ποιότητας του.

Αυτά καθιστούν ευδιάκριτο τον τύπο του εργαζομένου, στη διαμόρφωση του οποίου κατατείνουν οι μεταρρυθμίσεις στα πλαίσια της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Και προβάλλουν την αναδιάταξη της σχέσης μεταξύ των τεσσάρων περιοχών της γνώσης - πεδίων άσκησης της κοινοτικής πολιτικής για τη γνώση όπως αυτές διατυπώθηκαν στην Ατζέντα 2000: την έρευνα, την καινοτομία, την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Η επαγγελματική εκπαίδευση επομένως, προσδιορίζεται ως προνομιακός χώρος για την επίτευξη ενός διευρυμένου όσο και συστηματοποιημένου επαναπροσδιορισμού και έτσι εντείνονται τα εγχειρήματα ανάπτυξής της. Είναι άρα σαφές ότι η πολυεπίπεδη ανάπτυξη των VET αποτελεί υψίστης σημασίας προτεραιότητα στην Ε.Ε σήμερα.

Παρατηρείται επομένως μια διακριτική μετατόπιση από τα πλαίσια προσόντων στις δέσμες δεξιοτήτων και στις διακριτές και πιστοποιούμενες ικανότητες.

Η διαμεσολάβηση της έννοιας δεξιότητας, στα πλαίσια της μετάβασης από το μακροεπίπεδο στο μικροεπίπεδο της καθημερινής οργάνωσης της εργασίας¹⁵, τελικά μεγιστοποιεί την κεντρόφυγη συχνότητα των αποτελεσμάτων της ευελιξίας.

Η Commission στην προσπάθειά της να οργανώσει τα πεδία πολιτικής και να εφαρμόσει όσο πιο λειτουργικά γίνεται την ανοικτή μέθοδο συντονισμού¹⁶ έχει προχωρήσει ήδη από το 2005 – 2006 σε μια πολυσυζητημένη αλλά συγχρόνως υψίστης σημασίας απόφαση. Και αυτή δεν ήταν άλλη από τη δημιουργία 8 clusters και τη συνακόλουθη εφαρμογή της PLA μεθοδολογίας (Peer Learning Activities) στα πεδία εκπαίδευσης, κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης.

Χρειάστηκε έτσι να βασιστεί στις πιλοτικές εφαρμογές του 2005, προκειμένου αφενός να δημιουργήσει ένα πλαίσιο ανάδειξης και αξιοποίησης των καλών πρακτικών και αφετέρου να

¹⁵ Ειδικά για τον εργάτη της γνώσης και τον εργάτη των υπηρεσιών.

¹⁶ Στην τελευταία αφετηριακά βασίζεται και η Στρατηγική της Λισσαβόνας, με σκοπό να πετύχει τη σύγκλιση εθνικών πολιτικών, με βάση κοινούς στόχους.

φέρει εις πέρας το συντονισμό ανταλλαγής και διάχυσης της τεχνογνωσίας και στα 8 νέα πεδία της κοινοτικής εκπαιδευτικής πολιτικής (τα οποία αποτελούν και τα αντικείμενα στα αντίστοιχα clusters¹⁷). Τα PLAs ή διαφορετικά οι κύριες δραστηριότητες αμοιβαίας εκμάθησης είναι βασικά εργαλεία παραγωγής πολιτικής. Δημιουργήθηκαν από την ανάγκη που είχε η Ένωση για όσο δυνατόν πιο ασφαλή διαδικασία παραγωγής και εφαρμογής πολιτικής στις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες και συνθήκες. Και αναπτύσσονται μεταξύ των κρατών μελών υπό την επίβλεψη του Education & Training Coordination Group. Τα clusters δεν είναι τίποτε άλλο από θεματικά πεδία που αντιστοιχούν σε βασικές εθνικές πολιτικές προτεραιότητες και θεμελιώδεις ατζέντες του Προγράμματος Εργασίας του Education & Training (της Στρατηγικής της Λισσαβόνας). Τα clusters μπορούν να ενσωματώσουν θεματικά δίκτυα ή δίκτυα εμπειρογνομόνων, χρησιμοποιώντας διάφορες μεθόδους εργασίας, με συχνότερη αυτή των PLAs. Σκοπός λοιπόν αυτής της θεματικής και μεθοδολογικής εξέλιξης φαίνεται να αποτελεί η διασφάλιση μιας εύκολης πρόσβασης στη μάθηση, που λαμβάνει υπόψη τις συγκεκριμένες ανάγκες των κρατών μελών καθώς και τις προτεραιότητές τους. Επομένως, τα PLAs στόχο έχουν να κάνουν εφικτή τη δυνατότητα να μπορεί η κοινοτική πολιτική για την εκπαίδευση και την κατάρτιση τις εθνικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες και ως εκ τούτου να είναι αποτελεσματική και βιώσιμη. Και άρα τα 8 θεματικά πεδία κοινοτικής πολιτικής αλλά και των μεταρρυθμίσεων σε επίπεδο κρατών μελών τα οποία βασίζονται σε αυτήν την στόχευση και αναδεικνύουν τις προτεραιότητες στην Ε.Ε είναι τα εξής:

1. Εκσυγχρονισμός της Ανώτατης Εκπαίδευσης.
2. Εκπαιδευτικοί και επιμορφωτές.
3. Βέλτιστη δυνατή χρήση πόρων.
4. Μαθηματικά, τεχνολογία και θετικές επιστήμες.
5. Πρόσβαση στη Δια Βίου Μάθηση και κοινωνική ενσωμάτωση.
6. Βασικές ικανότητες και μεταρρυθμίσεις στα προγράμματα σπουδών.

¹⁷ Τα clusters συγκροτήθηκαν ύστερα από σχετική εισήγηση της Commission μετά από διαβούλευση με τα κράτη μέλη και το ETCG.

7. ICTs.
8. Αναγνώριση – πιστοποίηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων σε όλο το φάσμα της Δια Βίου Μάθησης, σε πλήρη συνέργεια και αντίστοιχη διαδικασία της Bologna.

Η έναρξη του Προγράμματος Εργασίας του Education & Training 2010, αποτελεί το νέο πλαίσιο ανάπτυξης της ευρωπαϊκής πολιτικής για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη δια βίου μάθηση και τη διαχείριση ανθρώπινων πόρων, στα πλαίσια της Στρατηγικής της Λισσαβόνας και βοήθησε στην εδραίωση ενός νέου υποδείγματος σχεδιασμού και παραγωγής πολιτικής.

6.4 «Το Πρόγραμμα Εργασίας του E.T.C.G. 2010» και ο ρόλος του στη διαμόρφωση της πολιτικής για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση

Το Πρόγραμμα Εργασίας του Education & Training 2010:

- εδράζεται μεθοδολογικά στην ανοιχτή μέθοδο συντονισμού,
- προβαίνει σε εκτεταμένη χρήση εμπειρικά εδραιωμένων δεικτών και συγκεκριμένων τιμών – στόχων¹⁸ και
- εστιάζει στην πολυεπίπεδη αξιοποίηση των στατιστικών δεδομένων (UNESCO, OECD, Eurostat), για την υποστήριξη των δεικτών.

Από την αρχή στηρίχθηκε στη δημιουργία μιας ομάδας ειδικών για την παρακολούθηση των δεικτών και την εξέλιξη των τιμών – στόχων. Στόχος, η καθιέρωση κοινών «Ευρωπαϊκών Δεικτών», όπου αυτό είναι εφικτό και η καθιέρωση κριτηρίων αναφοράς για κάθε κράτος μέλος.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η επεξεργασία και πρόσφατη πρόταση από το Standing Group on Indicators and Benchmarks (στο Αννόβερο το 2007), των 6 πολυπαραμετρικών, ποιοτικών δεικτών για το σύνολο της Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης στα πλαίσια της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Αυτοί είναι:

¹⁸ Όπως για παράδειγμα τη στόχευση στο μισό ως το 2010, του αριθμού των ατόμων ηλικίας 18 – 24 που έχουν μόνο βασική τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

- Δείκτης γλωσσικής ικανότητας
- Μεταγνωστικών Δεξιοτήτων
- Συμμετοχής στην εκπαίδευση ενηλίκων
- Ενεργού ιδιότητας του πολίτη
- Επαγγελματικής Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών και Εκπαιδευτών
- Επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (VET).

Υπεύθυνη για την υλοποίηση του Προγράμματος αυτού αλλά και την ενσωμάτωση των υπαρχουσών πρωτοβουλιών και διαδικασιών εκπόνησης πολιτικής για ειδικά πεδία εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε στενή συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης¹⁹.

7. Οι νέοι 6 πολυπαραγοντικοί ποιοτικοί δείκτες

Το πρόγραμμα που είναι υπεύθυνο για την εξέλιξη και βελτίωση των συνθηκών εκπαίδευσης κατάρτισης και εργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα πλαίσια της Στρατηγικής της Λισσαβόνας –E.T.C.G απαρτίζεται από τακτικά και έκτατα μέλη (αντιπροσώπους των κρατών μελών), τα οποία με τη σειρά τους συμμετέχουν σε διάφορα PLAs, τα οποία κάθε φορά έχουν και διαφορετικά θεματικά πεδία(clusters) όπως ήδη αναφέρθηκε λίγο παραπάνω. Σε ένα από αυτά τα συνέδρια (PLAs) το οποίο έλαβε θέση στο Αννόβερο το 2007, είχε ως θεματική (cluster) την παρουσίαση και επεξεργασία 6 νέων πολυπαραγοντικών ποιοτικών δεικτών, - οι οποίοι σε μια ακόμη έκθεσή τους από την παρούσα εργασία- δεν είναι άλλοι από τους ακόλουθους:

- Δείκτης γλωσσικής ικανότητας
- Μεταγνωστικών Δεξιοτήτων
- Συμμετοχής στην εκπαίδευση ενηλίκων
- Ενεργού ιδιότητας του πολίτη

¹⁹ Ν. Παπαδάκης, *Σημειώσεις για τη διακυβεύσιμη ατζέντα των πολιτικών εκπαίδευσης, κατάρτισης και ανθρωπίνων πόρων στην Ευρώπη και τις εστίες μιας ανέκκλητης κρίσης.*

- Επαγγελματικής Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών και Εκπαιδευτών
- Επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (VET).

Για να είναι αυτοί οι δείκτες μετρήσιμοι και χρήσιμοι είναι προφανές ότι έπρεπε να έχουν τη στήριξη και άλλων μορφών κοινοτικής δράσης και συνεργασίας όπως η δημιουργία νέων προτεραιοτήτων στα σχετικά κοινοτικά Προγράμματα όπως το Socrates και το Leonardo και τα υπόλοιπα τα οποία έχουμε ήδη αναφέρει αναλυτικά στα πρώτα κεφάλαια της εργασίας, σχέδια δράσης, επισκέψεις των decision – makers σε διάφορες χώρες, συγκριτικές μελέτες, στατιστικές και άλλες έρευνες. Πολλά από αυτά έχουν στηριχθεί στην εμπειρία και το έργο άλλων διεθνών οργανισμών, Ευρωπαϊκών Δικτύων, ΜΚΟ (Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων), πιλοτικών δράσεων μεταξύ των κρατών μελών. Από αυτό και σύμφωνα και με τη συμμετοχή του Education & Training 2010, πηγάζει μια νέα μορφή δράσης η οποία τείνει να αναπτυχθεί αναφορικά με την εκπόνηση και υλοποίηση πολιτικής για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την αναβάθμιση δεξιοτήτων.

Επειδή, είναι πολύ δύσκολο και απαιτεί πολλές γνώσεις και δεξιότητες και αρκετή προσωπική έρευνα για να σχολιαστούν και οι έξι πολυπαραγοντικοί δείκτες κρίθηκε ως πιο συνετό να σχολιαστεί ένας από αυτούς. Στην συνέχεια λοιπόν του κεφαλαίου θα γίνει μια προσπάθεια παρουσίασης και ανάλυσης του δείκτη, με την οποία ως βασικό στόχο έχουμε να παρουσιαστεί η μέχρι τώρα πορεία του μέσα από μικρότερους αλλά όχι μικρότερης αξίας και σημασίας δείκτες και στόχοι οι οποίοι συνέβαλαν στην διατύπωση και εφαρμογή του δείκτη VET.

7.1 Δείκτης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης(VET)

Τα σεμινάρια επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης γίνονται ολοένα και πιο περιζήτητα σε πολλές χώρες εξαιτίας της διαθεσιμότητας επιπλέον εκπαιδευτικών προγραμμάτων που δίνουν ώθηση σε ανώτερα πεδία μάθησης.

Ωστόσο, στο Ηνωμένο Βασίλειο, το Βέλγιο και τη Νορβηγία τουλάχιστον οι μισοί από τους σπουδαστές των σεμιναρίων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, παρακολουθούν δευτεροβάθμια προγράμματα που δίνουν ώθηση μόνο στην αγορά εργασίας. Στην Δανία, Ισπανία και Ισλανδία πάνω από το 40% των σπουδαστών συμμετέχουν σε τέτοιου είδους προγράμματα.

Η μείωση της συμμετοχικότητας και της διάρκειας των συνεχόμενων σεμιναρίων VET, έχει μειωθεί συγκριτικά με το 1999 σε εννέα χώρες και ειδικά στη Νορβηγία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία. Η συμμετοχή σε αυτά τα προγράμματα κυμαίνεται μεταξύ του 14% των εργαζομένων στην Ελλάδα και σχεδόν στο 60% στη Δημοκρατία της Τσεχίας. Ποσοστά που όπως παρατηρούμε δείχνουν τη μεγάλη απόκλιση που υπάρχει μεταξύ δύο κρατών μελών. Είναι σημαντικό εδώ να αναφερθεί το γεγονός ότι τα περισσότερα από τα νέα κράτη μέλη είναι έμπειρα και έχουν αυξήσει το ποσοστό συμμετοχής τους στα σεμινάρια αυτά και μπορούν με αυτόν τον τρόπο να συγκριθούν με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

7.2 Δείκτες για την παρακολούθηση της εξέλιξης και της ανάπτυξης στο επίπεδο της ΕΕ.

Η Συνθήκη της Κοπεγχάγης για την ενίσχυση της συνεργασίας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση προτείνει ότι η αναμόρφωση και η έρευνα πρέπει να εστιάσουν στην βελτίωση της ελκυστικότητας της διαδρομής της επαγγελματικής εκπαίδευσης για τους εργαζομένους, αυξάνοντας τη συμμετοχή στη VET (επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση) και βελτιώνοντας την ποιότητα και την ελαστικότητα της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ως αποτέλεσμα των πρακτικών που έχουν εφαρμοστεί αναγνωρίζονται οι πιο κατάλληλοι δείκτες για τη VET, βασιζόμενοι στην πληροφορία που διαθέτουν τα στατιστικά πλαίσια και η οποία παραμένει ωστόσο, μια δύσκολη άσκηση. Οι αρχικοί δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν από την Commission για να παρακολουθήσουν τους σκοπούς και να συμπεριληφθούν στο συνεκτικό πλαίσιο είναι

οι ακόλουθοι: το μετα-δευτεροβάθμιο ποσοστό των νέων ατόμων και η ιδιότητα των εκπαιδευτικών και της κατάρτισης συστημάτων. Ένας πλαισιωμένος δείκτης στη συμμετοχή της συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης θα επιτρέψει την ανάλυση του ρόλου των επιχειρήσεων όσον αφορά στη συμμετοχή των εργαζομένων στη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και στη χρηματοδότησή της.

7.3 Ολοκλήρωση της μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Οι Ευρωπαϊκές χώρες με παραδοσιακά χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης προλαβαίνουν και ολοκληρώνουν τη μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση η οποία έχει αναπτυχθεί στα περισσότερα κράτη μέλη, και έχει γίνει κανόνας για τους νέους. Το 2005, το ποσοστό των ατόμων που είχαν ολοκληρώσει τη μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση κυμαινόταν από 71 έως 92% για τις ηλικίες από 20 ως 24 ετών. Κατά μέσο όρο, τα τρία τέταρτα της νεολαίας σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα στην Ένωση έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον τη μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, σε κάποιες χώρες ένα αξιόλογο κομμάτι της μετα-δευτεροβάθμιας παρακολούθησης βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο όπου τα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης οδηγούν μόνο στην αγορά εργασίας και δε δίνουν καμία πιθανότητα άμεσης πρόσβασης στα ανώτερα επίπεδα εκπαίδευσης. Θα πρέπει ίσως να αναφερθεί ότι διαφορές που καλύπτονται μεταξύ διαφορετικών πηγών δεδομένων μπορούν να είναι σεβαστές. Σε κάποιες χώρες μάλιστα αγγίζουν και το 25% των πόντων.

7.4 Δομικές διαφορές στα συστήματα της VET

Η αυξανόμενη ποικιλομορφία στην παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης έχει γίνει μια από τις πολιτικές ανταποκρίσεις στην αύξηση ευμετάβλητων απαιτήσεων για δεξιότητες στην αγορά εργασίας. Κάποιες χώρες έχουν ένα κατανοητό, όχι επιλεκτικό σύστημα εκπαίδευσης, σε άλλες τα συστήματα αρχίζουν να είναι επιλεκτικά από πολύ αρχικά στάδια. Ο πίνακας 1.1 παρουσιάζει κάποια χαρακτηριστικά σχολικών συστημάτων που είναι όμοια σε περιεχόμενο, συνδυάζοντας πληροφορίες από διαφορετικές πηγές. Οι διαφορετικές μετρήσεις μέσα στα Ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης μπορούν να μετρήσουν, για παράδειγμα, την ηλικία στην οποία γίνεται η πρώτη επιλογή, τον αριθμό των σχολικών τύπων ή διαφορετικών προγραμμάτων που είναι διαθέσιμα στους δεκαπεντάχρονους σπουδαστές. Περίπου το ένα τρίτο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεκαπεντάχρονοι σπουδαστές ακολουθούν το ίδιο εκπαιδευτικό σύστημα ενώ από την άλλη πλευρά υπάρχουν τέσσερα ή και περισσότερα είδη σχολικών τύπων ή διαφορετικών προγραμμάτων διαθέσιμα στην Αυστρία, το Βέλγιο, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Γερμανία, την Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα, την Ολλανδία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία. Η επιλογή ενός από τα διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα, γίνεται από ένα νέο παιδί ηλικίας μόλις δέκα ετών στην Αυστρία και τη Γερμανία.

Πίνακας 1.1 Δομικά χαρακτηριστικά των σχολικών συστημάτων σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ(2003)

ΕΕ κράτη μέλη	Πρώτη ηλικία επιλογής στο εκπαιδευτικό σύστημα	Αριθμός σχολικών τύπων ή διαφορετικών προγραμμάτων για τους δεκαπεντάχρονους μαθητές	Διατήρηση του επιπέδου ένα χρόνο μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης
Βέλγιο	12	4	77.0
Βουλγαρία	14	1	81.4
Δημ. Τσεχίας	11	5	100
Δανία	16	1	85.6
Γερμανία	10	4	69.7
Εσθονία	16	1	92.4
Ιρλανδία	15	4	98.4
Ελλάδα	15	2	97.0
Ισπανία	16	1	82.0
Γαλλία	15	M	92.0
Ιταλία	14	3	88.6
Κύπρος	15	2	93.4
Λετονία	16	1	92.8
Λιθουανία	14	2	96.1
Λουξεμβούργο	13	4	84.0
Ουγγαρία	11	3	89.7
Μάλτα	16	4	63.7
Ολλανδία	12	4	78.3
Αυστρία	10	4	90.6
Πολωνία	16	1	94.4
Πορτογαλία	15	3	80.5
Ρουμανία	15	3	79.9
Σλοβενία	15	4	98.8
Σλοβακία	11	5	89.0
Φινλανδία	16	1	95.1
Σουηδία	16	1	97.8
Ηνωμένο Βασίλειο	16	1	82.9

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση στην Ευρωπαϊκή Ένωση εμπεριέχεται τις τελευταίες δεκαετίες και οι διαφορές μεταξύ των εκπαιδευτικών μονοπατιών της γενικής ανώτερης επαγγελματικής κατάρτισης είναι συγκεχυμένες ως αποτέλεσμα της αλλαγής σε κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές προτεραιότητες. Τα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης διαφέρουν από τα ακαδημαϊκά αναφορικά με το πρόγραμμα τους και στο γεγονός ότι γενικά προετοιμάζουν τους σπουδαστές για συγκεκριμένους τύπους απασχόλησης και, σε μερικές περιπτώσεις για άμεση απορρόφηση στην αγορά εργασίας. Η VET, αποτελείται από οργανωμένες και δομημένες δραστηριότητες που σκοπό έχουν να προβάλλουν ανθρώπους με

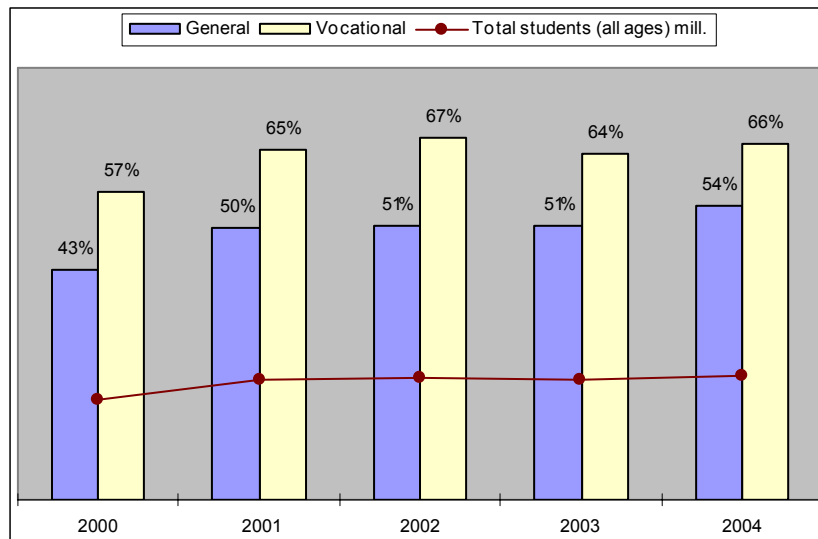
γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες απαραίτητες για να διεκδικήσουν μια δουλειά ή μια σειρά από δουλειές, είτε οδηγούνται είτε όχι από ένα τυπικό προσόν. Η ύψιστη σημασία της VET για τα άτομα, τις επιχειρήσεις και τις κοινωνίες είναι ευρέως αποδεκτή και γίνεται αντιληπτή, ως το κλειδί εισόδου στη Δια Βίου Μάθηση. Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (VET) παίρνει μια ποικιλία από μορφές σε διαφορετικές χώρες αλλά επιπλέον μέσα σε μια χώρα μπορεί να οργανωθεί ως ένα προστάδιο επαγγελματικής κατάρτισης ώστε να προετοιμάσει τα νερά άτομα για μετακύληση σε ένα πρόγραμμα VET στο μετα – δευτεροβάθμιο επίπεδο. Η αρχική επαγγελματική εκπαίδευση κατάρτιση οδηγεί σε ένα πιστοποιημένο μετα – δευτεροβάθμιο επίπεδο, όπου μπορεί να είναι η σχολική βάση, η επιχειρηματική βάση, ή ο συνδυασμός και των δύο.

Το ποσοστό των σπουδαστών που συμμετέχουν στα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στο μετα –δευτεροβάθμιο επίπεδο ξεπερνά το 50% σε περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη και στο Βέλγιο, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Αυστρία, την Πολωνία και τη Σλοβακία φτάνει ή ακόμη και ξεπερνά το 70%. Οι δομικές διαφορές στα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να ερευνηθούν περαιτέρω προκειμένου να φανεί αν τα στοιχεία προβάλλουν κάποια ένδειξη ότι μεμονωμένες δομές των εκπαιδευτικών συστημάτων προωθούν υψηλότερα επίπεδα ποιότητας και / ή ισότητας σε αποτελέσματα σπουδαστών. Άμεσα αποτελέσματα δεικτών (για παράδειγμα κατορθώματα σπουδαστών σε βασικά αντικείμενα και ικανότητες) δεν είναι διαθέσιμα για τη μετα – δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση αλλά κάποια στοιχεία δείχνουν ότι σε πολλές χώρες οι σπουδαστές που συμμετέχουν σε επαγγελματικά προγράμματα εκπαίδευσης τα καταφέρνουν λιγότερο καλά στο διάβασμα λογοτεχνίας από ότι οι φοιτητές που συμμετέχουν σε πιο γενικά προγράμματα.

7.4.1 Πρότυπα συμμετοχής και εξέλιξης στην αρχική VET

Η δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια βαθμίδα εκπαίδευσης αντανακλούν την ανάπτυξη των επιπέδων δεξιάτητας κατά μήκος του πληθυσμού. Α τελευταία χρόνια η αλλαγή στην αγορά εργασίας και οι οικονομικές συνθήκες είχαν αποτέλεσμα σε μια καθαρή απαίτηση για περισσότερη και καλύτερη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες. Οι συνολικές συμμετοχές στη μετα – δευτεροβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκε το 2004 συγκριτικά με το 2000 σε σχεδόν όλες τις χώρες της Ευρώπης, με εξαίρεση την Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Πολωνία, Πορτογαλία και Σουηδία. Ο συνολικός αριθμός των σπουδαστών πλήρους απασχόλησης που συμμετείχαν στα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έχει αυξηθεί στο 24% από το 2000 ως το 2004. Η συμμετοχή στη VET έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, φτάνοντας το 66% (για την ομάδα 14 -16 ετών) το 2004²⁰.

Σχεδιάγραμμα 1.2 Πρότυπα συμμετοχής στη VET για τις ηλικίες 14 – 16 ετών. Για την ΕΕ των 25, 2004

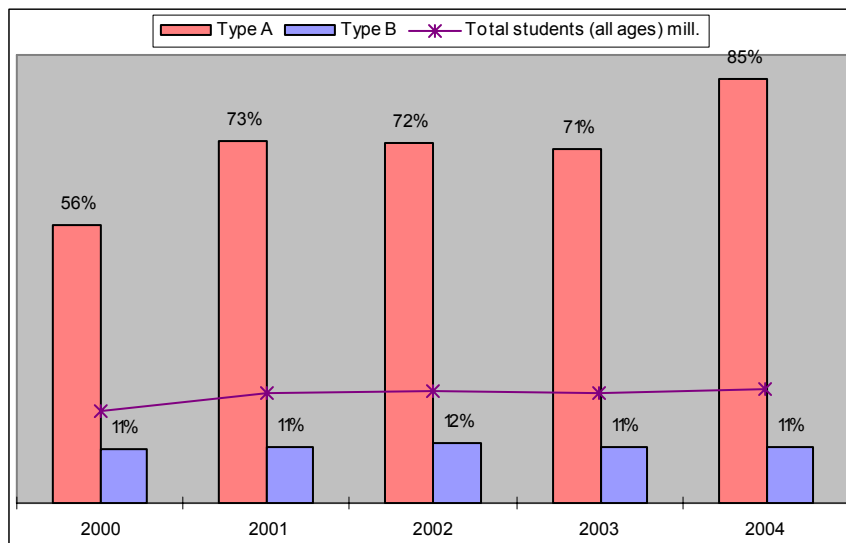
Πηγή: Eurostat (New Cronos)

Κοιτάζοντας την ηλικιακή ομάδα από 15 ως 19 ετών, το εύρος των παιδιών στη επαγγελματική εκπαίδευση είναι χαμηλότερη και φτάνει το 31% το 2004.

²⁰ European Commission, Directorate General Education and Culture (2005). 'Achieving of Lisbon goals. The contribution of VET'

Σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, υπάρχει ένας συγκεκριμένος τρόπος στην πρόβλεψη και στη συμμετοχή από τα χαμηλότερα επίπεδα προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε προγράμματα που δίνουν πρόσβαση σε επαγγελματικές σπουδές σε ένα επόμενο επίπεδο προγράμματος ή άμεση απορρόφηση στην αγορά εργασίας. Το ποσοστό συμμετοχής στον τύπο Α προγραμμάτων μετα – δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν αυξηθεί φτάνοντας το 85% στην τυπική ηλικιακή ομάδα 14 – 16 ετών το 2004. Ο αριθμός των σπουδαστών που συμμετέχουν στον τύπο Β προγραμμάτων είχε σταθεροποιηθεί περίπου στο 11% από το 2000 ως το 2004.

Σχεδιάγραμμα 1.3 Πρότυπα συμμετοχής στη VET στη μετα – δευτεροβάθμια εκπαίδευση για ηλικίες 14 – 16 ετών σε Α και Β τύπους προγραμμάτων. ΕΕ των 25, 2004.

Πηγή: Eurostat (New Cronos)

7.4.2 Πίνακας αποτελεσμάτων της VET:

Πίνακας 1.4 πρότυπα συμμετοχής στη μετα – δευτεροβάθμια εκπαίδευση

	Συνολικός αριθμός πλήρους απασχόλησης σπουδαστών ως ποσοστό του πληθυσμού για την ηλικιακή ομάδα 15 – 19 ετών.					Συνολικός αριθμός πλήρους απασχόλησης σπουδαστών ως ποσοστό του πληθυσμού για την ηλικιακή ομάδα 14 – 16 ετών.				
	Προσανατολισμός		Προορισμός			Προσανατολισμός		Προορισμός		
	GEN	VOC	3A	3B	3Γ	GEN	VOC	3A	3B	3Γ
2000	24.9%	33.4%	32.7%	6.3%	19.9%	42.7%	57.2%	55.9%	10.8%	34.0%
2001	29.7%	38.2%	42.9%	6.7%	21.9%	50.4%	64.7%	72.8%	11.3%	37.2%
2002	30.1%	39.6%	42.7%	7.0%	23.6%	50.9%	67.0%	72.2%	11.9%	39.9%
2003	30.1%	37.9%	42.3%	6.7%	23.2%	50.7%	63.9%	71.2%	11.2%	39.0%
2004	32.1%	38.9%	50.4%	6.6%	18.6%	54.3%	65.8%	85.2%	11.1%	31.4%

Πηγή: Eurostat (New Cronos)

8. Ενίσχυση των επενδύσεων στη γνώση:

Η πρωτοβουλία για την ανάπτυξη συμβάλλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης. Η δράση αυτή πρέπει να συνεχιστεί με την εντατικοποίηση των προσπαθειών που καταβάλλονται στους τομείς της έρευνας, της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, οι οποίες δεν παρέχουν σήμερα επαρκή στήριξη στη γνώση και την ανταγωνιστικότητά μας.

Είναι πλέον επείγουσα ανάγκη να προωθηθεί η εφαρμογή του προγράμματος δράσης «επενδύοντας στην έρευνα», για το οποίο η Επιτροπή θα υποβάλει έκθεση πριν από το τέλος του έτους. Τα κράτη μέλη πρέπει να δώσουν ύψιστη προτεραιότητα στη βελτίωση των βασικών συνθηκών και της δημόσιας στήριξης για τις επενδύσεις στην έρευνα και να εξασφαλίσουν τη συνοχή και τις συνέργειες σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω της ανοικτής μεθόδου συντονισμού. Σε σχέση με το θέμα αυτό, πρέπει να μεριμνήσουν για την ταχεία εφαρμογή των δράσεων που αφορούν την πρόσληψη ερευνητών, τις σταδιοδρομίες στον τομέα της E&A και τη δημόσια αναγνώριση των ερευνητών, όπως συμφώνησε το Συμβούλιο το 2003. Στο πλαίσιο αυτή, η Επιτροπή πρότεινε σχετική οδηγία και θα υποβάλει σχέδιο δράσης για την είσοδο και την παραμονή στην Ένωση ερευνητών από τρίτες χώρες, ούτως ώστε να αυξηθεί η προσφορά άριστα καταρτισμένων ερευνητών στην Ευρώπη.

Τέλος, το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πρέπει να δώσει αποφασιστική ώθηση στις επενδύσεις που γίνονται στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, προκειμένου να υποστηρίξει τη

μεσοπρόθεσμη ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης. Οι σχετικές ενέργειες πρέπει να εστιαστούν σε ορισμένους τομείς βασικής σημασίας: αύξηση της συμβολής του ιδιωτικού τομέα μέσω ειδικών μέτρων παρότρυνσης (κινήτρων), ενίσχυση της δια βίου εκπαίδευσης και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι πόροι που διατίθενται από τα διαρθρωτικά ταμεία, και ιδίως από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, καθώς και από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων θα μπορούσαν επίσης να χρησιμοποιηθούν επωφελώς προς την κατεύθυνση αυτή. Οι προτεραιότητες αυτές υπογραμμίζονται και στην έκθεση της ειδικής ομάδας για την απασχόληση στην Ευρώπη.

8.1 Εκπαίδευση και Κατάρτιση ως το 2010 – συστήματα και στόχοι

Το πρόγραμμα Εκπαίδευση και Κατάρτιση ως το 2010 που τέθηκε σε εφαρμογή το 2002, παρουσίαζε μια ιδιομορφία. Σύγκλινε όλα τα ενδοευρωπαϊκά προγράμματα εκπαίδευσης σε ένα ενιαίο πλαίσιο δράσης και με μια ενιαία νομική μορφή, χωρίς να αναφέρεται κάθε φορά στο συγκεκριμένο άρθρο που θεμελιώνει το Πρόγραμμα. Μετά το πέρας της πρώτης περιόδου του Προγράμματος το 2006 και ενώ αναμενόταν η δημοσίευση της τελικής συναπόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την παράτασή του, από το 2007 – 2013, το Πρόγραμμα θα έπαιρνε τη μορφή ενός Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης, ενοποιώντας όλες τις ενδοευρωπαϊκές εκπαιδευτικές δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κάτω από ένα ενιαίο σχήμα. Με τον τρόπο αυτό, η αντίληψη της δια βίου μάθησης ως συνεχούς μαθησιακής διαδικασίας μετατράπηκε σε γενική οργανωτική αρχή εκπαίδευσης και οδήγησε στην ολοκλήρωση μιας ουσιαστικής προσέγγισης και σύγκλισης της παιδείας με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Στο Πρόγραμμα συμμετέχουν όλες οι χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι χώρες που μετέχουν στη διαδικασία της Μπολόνιας, οι υποψήφιοι για ένταξη χώρες και οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών, ένα σύνολο δηλαδή περί τις 40 ευρωπαϊκές χώρες.

Το Πρόγραμμα διακρίνει τον Ευρωπαϊκό Χώρο της Γνώσης, ο οποίος περιλαμβάνει τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας και Καινοτομίας και τον Ευρωπαϊκό Χώρο της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης, ο οποίος με τη σειρά του περιλαμβάνει τον Ευρωπαϊκό Χώρο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και τον Ευρωπαϊκό Χώρο της Δια Βίου Μάθησης.

Στο σχετικό έντυπο που παρουσίαζε το Πρόγραμμα γίνεται αναφορά στο νομικό πλαίσιο που καθορίζει τις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και στις βασικές δραστηριότητες που ανέπτυξε η Ένωση σε αυτόν τον τομέα.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η οργάνωση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και το περιεχόμενο των προγραμμάτων διδασκαλίας ανήκουν στην ευθύνη των κρατών – μελών ή των περιφερειών τους, αναλόγως την περίπτωση. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, Ευρωπαϊκή Ένωση ενδέχεται να υποστηρίξει και να συμπληρώσει τη δράση των κρατών μελών σε ορισμένους τομείς της εκπαίδευσης και κατάρτισης, όπου μπορεί να προωθήσει την ποιότητα δημιουργώντας την ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία.

Σε αυτή τη βάση αναπτύχθηκαν δύο είδη δραστηριοτήτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο:

- Σε τομείς στους οποίους έχουν υιοθετηθεί και υλοποιούνται τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως για παράδειγμα τα προγράμματα ευρέου φάσματος Socrates και Leonardo που καλύπτουν τα ποικίλα είδη κι τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης αντιστοίχως.
- Έχουν αρχίσει να παίρνονται πολυάριθμες πρωτοβουλίες γύρω από την εκπαίδευση και την κατάρτιση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με βάση την πολιτική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών. Λαμβάνει λοιπόν, τη μορφή συστάσεων (πχ. για την εξάλειψη των εμποδίων στην κινητικότητα ή για την αξιολόγηση της ποιότητας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και σχολείων), ανακοινώσεων από την Επιτροπή (πχ. για να καταστεί

πραγματικότητα η δια βίου μάθηση για τη συνεργασία με τρίτες χώρες), διαβουλεύσεων ή άλλων εγγράφων εργασίας (όπως για παράδειγμα το Λευκό Βιβλίο σχετικά με την πολιτική για τη νεολαία). Αυτό το είδος πολιτικής συνεργασίας έχει γνωρίσει άνοδο στην εκπαίδευση και κατάρτιση με διάφορες μορφές τα τελευταία χρόνια. Η ανάπτυξή του έχει ενισχυθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισαβόνα το Μάρτιο του 2000, όπου άρχισε η διαδικασία που θα οδηγήσει στην έγκριση του προγράμματος εργασίας για τους μελλοντικούς στόχους της εκπαίδευσης και της κατάρτισης εντός δύο ετών το πολύ.

Μέχρι τότε, κάθε ένα από τα επιμέρους προγράμματα της Κοινότητας γινόταν ειδική αναφορά στο άρθρο που το νομιμοποιούσε στο ενιαίο Πρόγραμμα. Αυτό παραπέμπει σε μια ενιαία αντίληψη της εκπαιδευτικής, διδακτικής και μαθησιακής λειτουργίας.

Το ενιαίο πρόγραμμα Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010 – διαφορετικά συστήματα, κοινοί στόχοι αποσκοπεί στην προώθηση τριών στρατηγικών στόχων που εξυπηρετούνται από δεκατρείς επικουρικούς στόχους. Στο σύνολό τους οι στρατηγικοί και επικουρικοί στόχοι του προγράμματος εργασίας συγκροτούν το παρακάτω σχήμα:

Στρατηγικός στόχος 1: βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υπό το φως των νέων απαιτήσεων της κοινωνίας της γνώσης και των μεταβαλλόμενων προτύπων της διδασκαλίας και της μάθησης:

- A) Βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για τους Εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευτές.
- B) Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την κοινωνία της γνώσης
- Γ) Εξασφάλιση της πρόσβασης όλων στις τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνιών

- Δ) Αύξηση της προσέλευσης στις θετικές επιστημονικές και στις τεχνολογικές σπουδές
- Ε) Βέλτιστη χρήση των πόρων

Στρατηγικός στόχος 2: διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης υπό το φως της κατευθυντήριας αρχής της δια βίου μάθησης, αύξηση της απασχολησιμότητας και εξέλιξη της σταδιοδρομίας καθώς και ενεργός συμμετοχή του πολίτη ίσες ευκαιρίες και κοινωνική συνοχή:

- Α) Ανοιχτό περιβάλλον μάθησης
- Β) Ελκυστικότερη μάθηση
- Γ) Προώθηση της ενεργότερης συμμετοχής του πολίτη της ισότητας των ευκαιριών και της κοινωνικής συνοχής

Στρατηγικός στόχος 3 : άνοιγμα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στον ευρύτερο κόσμο υπό το φως της θεμελιώδους ανάγκης να προωθηθεί η σημασία τους για την εργασία και την κοινωνία και για να ανταποκριθούν στις προκλήσεις που απορρέουν από την παγκοσμιοποίηση:

- Α) Ενίσχυση των δεσμών με τον κόσμο της εργασίας, την έρευνα και την ευρύτερη κοινωνία
- Β) Ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος
- Γ) Βελτίωση της εκμάθησης των ξένων γλωσσών
- Δ) Αύξηση της κινητικότητας και των ανταλλαγών
- Ε) Ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας.

9. Η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική πολιτική και η ελληνική περίπτωση

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν είχε και ίσως ακόμη δεν έχει μετρήσιμους στόχους και ελάχιστα αποδεκτά όρια. Έτσι, ακόμη και όταν διέθετε μηχανισμούς ελέγχου αξιολόγησης, ο έλεγχος μετατοπιζόταν σε έλεγχο ιδεών και αξιών κι επομένως σε έλεγχο τήρησης συμβολισμών. Η Ελλάδα με τη συμμετοχή της στην ΕΕ σπάει μετά από μεγάλο

χρονικό διάστημα την ουσιαστική της απομόνωση και γίνεται μέρος ενός ευρύτερου γίνεσθαι, στο πλαίσιο του οποίου διεκδικεί ένα ρόλο.

Στο πλαίσιο αυτό προωθείται και μια ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική, η οποία αρχίζει να σχηματίζεται βασιζόμενη σε μια σειρά αποφάσεων του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, όπως για παράδειγμα εκείνη για το status του επαγγέλματος των εκπαιδευτικών.

Βέβαια, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν εφαρμόζει εδώ τη δική της πολιτική, στο βαθμό που είναι τα εθνικά κράτη που το πράττουν, δεδομένου ότι στο επίπεδο αυτό βρίσκεται ο σκληρός πυρήνας του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Όμως, μέσω της αρχής της επικουρικότητας μπορεί να συνδράμει εκεί που τα κράτη μέλη δεν είναι αποτελεσματικά ή δε θέλουν να ενεργήσουν. Το Πράσινο Βιβλίο άλλωστε, για την Ευρωπαϊκή Διάσταση στην Εκπαίδευση του 1993, τεκμηριώνει δικαιώματα και καθορίζει άξονες δράσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με βάση λοιπόν αυτό το νομικό πλαίσιο η Ευρωπαϊκή Ένωση αναπτύσσει διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα που εξυπηρετούν την προώθηση των στόχων της.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση εκτός από την επίσημη και τυπική πολιτική για την εκπαίδευση, παρεμβαίνει ποικιλόμορφα και πολυεπίπεδα με έμμεσο τρόπο κυρίως μέσα από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όπως και την Επιτροπή Περιφερειών.

9.1 Οι προκλήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τρεις είναι οι βασικές προκλήσεις που εγείρονται για την υποχρεωτική εκπαίδευση της Ελλάδας και σχετίζονται με τη δημιουργία της ΕΕ και περαιτέρω με την ανάπτυξη μιας Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής:

1. άρση ή περιορισμός της εθνικής ομοιογένειας και περιχαράκωσης που αναφέρεται τόσο στην ύπαρξη μιας Ευρωπαϊκής Διάστασης στο εκπαιδευτικό μας σύστημα όσο και στην ταχεία αύξηση της πολιτισμικής ετερογένειας στις σχολικές τάξεις,

2. η προετοιμασία για την ένταξη των μελλοντικών εργαζομένων σε μια ευρωπαϊκή αγορά εργασίας,
3. η ύπαρξη μεγάλων ενωσιακών κονδυλίων που επιτρέπουν τη διεύρυνση, την επέκταση και τη βελτίωση τόσο των δομών όσο και της λειτουργίας του συστήματος.

Η Ελλάδα έχει ένα ικανοποιητικό εκπαιδευτικό σύστημα σε σχέση με την παγκόσμια πραγματικότητα, έτσι όπως απεικονίζεται για παράδειγμα στις στατιστικές της Unesco, όμως τώρα το εκπαιδευτικό της σύστημα γίνεται ευρύτερο κι πλουσιότερο, πολυεπίπεδο και ποικιλόμορφο και ίσως το σημαντικότερο, εναρμονίζεται με ό,τι συντελείται στις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ (πχ ανάπτυξη Η/Υ στα σχολεία) και προετοιμάζεται μαζί τους για ένα κοινό μέλλον.

Ό,τι αναφέραμε ως εδώ καταδεικνύει τις επιδράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο υποχρεωτικό εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας όπως και στην ύπαρξη μιας Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής που προωθείται στα κράτη μέλη μέσα από χρηματοδοτήσεις και χρονοδιαγράμματα.

9.2 Μετα-υποχρεωτική εκπαίδευση

Εδώ, τα δεδομένα είναι πολύ πιο διάφανα από ό,τι στην περίπτωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Ακόμη και η νομολογία που δημιουργεί μια πιο ελαστική σχέση ανάμεσα στο πανεπιστήμιο και το άρθρο 127²¹ του Μάαστριχτ το οποίο απλώς επιβεβαιώνει το βασικό: η

²¹ Άρθρο 127 Συνθήκης Μάαστριχτ ΕΕ:

1. Η Κοινότητα εφαρμόζει πολιτική επαγγελματικής εκπαίδευσης, η οποία στηρίζει και συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών μελών, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο και την οργάνωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης.
2. Η δράση της Κοινότητας έχει ως στόχο:
 - ❖ Να διευκολύνει την προσαρμογή στις μεταλλαγές της βιομηχανίας, ιδίως μέσω ης επαγγελματικής εκπαίδευσης και του επαγγελματικού αναπροσανατολισμού
 - ❖ Να βελτιώσει την αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, για να διευκολύνεται η επαγγελματική ένταξη και επανένταξη στην αγορά εργασίας
 - ❖ Να διευκολύνει την πρόσβαση στην επαγγελματική εκπαίδευση και ενίσχυση της κινητικότητας των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευόμενων και ιδίως των νέων
 - ❖ Να τονώνει τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων στον τομέα κατάρτισης

μετα – υποχρεωτική εκπαίδευση συνδέεται άμεσα με τις επαγγελματικές δεξιότητες και την αγορά εργασίας και άρα αποτελεί άμεσο ενδιαφέρον και προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μάλιστα, αυτός μονοδιάστατος προσανατολισμός προς την οικονομία και τις βραχυπρόθεσμες ανάγκες της ενοποιημένης ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας αποτελεί αντικείμενο έντονης κριτικής σε ό,τι αφορά στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

9.2.1 Οι προκλήσεις της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής πολιτικής στην περίπτωση της ελληνικής μετα – υποχρεωτικής εκπαίδευσης

Οι κύριες προκλήσεις που φαίνεται να αντιμετωπίζει η ελληνική μετα – υποχρεωτική εκπαίδευση είναι:

1. η διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών
2. η ανάπτυξη θεσμών δια βίου εκπαίδευσης
3. η σύνδεση και συνεργασία με αντίστοιχα ευρωπαϊκά ιδρύματα, ουσιαστικά δηλαδή η αποδοχή της ως ισότιμου συνεταίρου σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα και,
4. η μέριμνα για την επαγγελματική προοπτική των αποφοίτων και δη σε ένα διευρυμένο (ευρωπαϊκό εργασιακό περιβάλλον).

Υπάρχουν ωστόσο, άλλες δύο προκλήσεις που συνήθως για λόγους προτεραιότητας των παραπάνω περιθωριοποιούνται. Αυτές είναι:

1. Η προστασία και η ανάδειξη της κοινωνικής και πολιτισμικής διάστασης των σπουδών, ειδικά για πανεπιστημιακά ιδρύματα.
2. Την έγνοια για την προάσπιση και προβολή της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού, ως διακριτού πόλου έλξης στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

❖ Να αναπτύσσει την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών για τα κοινά προβλήματα των συστημάτων κατάρτισης των κρατών μελών

3. Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη ευνοούν τη συνεργασία με τις τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς σε θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης.
4. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με τη διαδικασία του άρθρου 189 γ και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, θεσπίζει μέτρα για να συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων που αναφέρονται, χωρίς να εναρμονίζει τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών.

Συμπεράσματα – εκτιμήσεις

Συμπεράσματα:

1. Το πλαίσιο ανάλυσης της θεσμικής βάσης στην οποία εδραιώθηκε η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική πολιτική συνέβαλε στην εξήγηση των όρων μετασχηματισμού της. Σημαντικό ρόλο σε αυτήν τη διεύρυνση διαδραμάτισε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κατά την εκδίκαση διαφόρων υποθέσεων. Η εξέταση των δικαστικών αγώνων ως και τη συνθήκη του Μάαστριχτ οδηγεί στη διαπίστωση ότι οι υποθέσεις τους στρέφονταν γύρω από τρεις θεματικούς άξονες:

- 1) Τη σταδιακή ενσωμάτωση των εκπαιδευτικών ζητημάτων στη σφαίρα των κοινοτικών αρμοδιοτήτων
- 2) Τα εμπόδια πρόσβασης σπουδαστών σε πανεπιστήμια του εξωτερικού και
- 3) Τη θέσπιση εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο διαστέλλοντας την έννοια της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης προκάλεσε σημαντικές αντιδράσεις σε νομικούς και παιδαγωγικούς κύκλους.

Η ισχυροποίηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης έχει επηρεάσει καθοριστικά την εκπαίδευση. Η θέσπιση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων αποτέλεσε μια ακόμη προσπάθεια για να καταστεί σαφές ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν περιορίζεται στην οικονομική ενοποίηση και την πολιτική συνεργασία αλλά επιδιώκει να περιφρουρήσει βασικές αξίες και ελευθερίες. Στο κεφάλαιο του χάρτη με γενικό τίτλο «Ελευθερίες» εμπεριέχεται το άρθρο περί δικαιώματος στην εκπαίδευση που προβλέπει τα εξής:

- Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην πρόσβαση στην επαγγελματική και συνεχή κατάρτιση.
- Το δικαίωμα που αναφέρθηκε περιλαμβάνει τν δυνατότητα δωρεάν παρακολούθησης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
- Η ελευθερία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με σεβασμό των δημοκρατικών αρχών καθώς και το δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίσουν την εκπαίδευση και τη μόρφωση των

τέκνων τους σύμφωνα με τις θρησκευτικές, φιλοσοφικές και παιδαγωγικές πεποιθήσεις τους, γίνονται σεβαστά σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή τους.

Το συγκεκριμένο άρθρο(της Συνθήκης του Μάαστριχτ) αναφέρεται σε φλέγοντα ζητήματα όπως στην παροχή παιδείας στο πλαίσιο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης ή το σεβασμό των θρησκευτικών πεποιθήσεων στον εκπαιδευτικό χώρο.

Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι σε θέση να υποστηρίξουν τα ενδιαφέροντά τους σύμφωνα με τις υπάρχουσες κοινοτικές διατάξεις (πχ. εναρμονιστική απαγόρευση, αρχή της επικουρικότητας) και παραμένουν υπεύθυνα για την τελική διαμόρφωση των εκπαιδευτικών τους στρατηγικών. Η άσκηση, με άλλα λόγια εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής εναπόκειται αναμφίβολα στη διαδικασία των χωρών, αν και έχει πάνυ προ πολλού να συγκροτείται σε απομονωμένα περιβάλλοντα. Οι υπερεθνικοί οργανισμοί έχουν ήδη νομιμοποιηθεί ως σημαίνοντες συνομιλητές σε θέματα παιδείας και κατάρτισης. Το ερώτημα, όμως που τίθεται είναι κατά πόσο ο κυρίαρχος ρόλος των κρατών σε επίπεδο λήψης αποφάσεων λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο που ίσχυε και πριν τη δυναμική είσοδο των υπερεθνικών οργανισμών στο πεδίο διαμόρφωσης εκπαιδευτικής πολιτικής.

Αναλογιζόμενοι τις τρεις διαστάσεις ισχύος, το «τοπίο» διαμόρφωσης εκπαιδευτικής πολιτικής μεταξύ διεθνούς και εθνικού επιπέδου αποκτά εύλογο ενδιαφέρον. Οι προτάσεις, έρευνες, αξιολογήσεις και μελέτες που δημοσιεύουν οι υπερεθνικοί οργανισμοί, ακόμη και αν δεν έχουν από νομική άποψη δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη μέλη, δημιουργούν ένα κλίμα που προετοιμάζει το έδαφος για την επιβολή συγκεκριμένων εκπαιδευτικών κατευθύνσεων και αποφάσεων. Οι κοινοί εκπαιδευτικοί στόχοι για το 2010, οι δείκτες ποιότητας και τα κριτήρια αναφοράς που Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει, σε συνδυασμό με την πάγια δημοσίευση στατιστικών στοιχείων από την UNESCO και τον ΟΟΣΑ, έχουν χωρίς αμφιβολία διαμορφώσει σε σημαντικό βαθμό τις «εθνικές ατζέντες» των υπό συζήτηση εκπαιδευτικών ζητημάτων και τους «κανόνες» μορφοποίησής τους.

2.Η διαδικασία:

Η Στρατηγική της Λισσαβόνας και ο ρόλος της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα

Όπως ήδη επιστήμονες έχουν αναφέρει το 2005 οι προτεραιότητες της Στρατηγικής της Λισσαβόνας επικεντρώθηκαν εκ νέου στην απασχόληση και την ανάπτυξη με τη μεγαλύτερη κινητοποίηση όλων των εθνικών και κοινοτικών μέσων στις τρεις διαστάσεις της στρατηγικής (οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση) με σκοπό την καλύτερη αξιοποίηση των συνεργιών που προκύπτουν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο παγκοσμιοποίησης και αειφόρου ανάπτυξης.

Τα κράτη μέλη κοινοποίησαν στην Επιτροπή τα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων και αυτή προέβη το 2006 σε λεπτομερή αξιολόγησή τους προκειμένου να προωθήσει την πραγματοποίηση καρποφόρων ανταλλαγών ιδεών αφενός και να προτείνει δράσεις για την κάλυψη των τυχόν ελλείψεων αφετέρου. Πέραν αυτού η Επιτροπή προέβη σε ανάλυση της προόδου που επιτεύχθηκε στην εφαρμογή της Στρατηγικής τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο και διατύπωσε συγκεκριμένες προτάσεις για τη συνέχιση της Στρατηγικής.

Στις 14 Φεβρουαρίου το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σε ψήφισμα για τις ιδέες που περιβάλλουν τη Στρατηγική της Λισσαβόνας ενόψει του εαρινού Συμβουλίου του 2007, χαιρέτισε τις προσπάθειες που καταβάλλουν η Επιτροπή και τα κράτη μέλη για την επιτυχία της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Διαπιστώνει ότι η στρατηγική αυτή αποτελεί την απάντηση της Ευρώπης στις προκλήσεις που θέτει η παγκοσμιοποίηση. Ωστόσο, υπογραμμίζει ότι η υλοποίηση της Στρατηγικής αυτής απαιτεί επαρκείς πόρους και κατάλληλη στοχοθέτηση αυτών μέσω του κοινοτικού προϋπολογισμού, που προς το παρόν δεν υφίστανται.

Αφού τα κράτη μέλη υπέβαλαν τις πρώτες εκθέσεις δραστηριότητας επί της εφαρμογής των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων, το Συμβούλιο εξέδωσε στις 27 Φεβρουαρίου έγγραφο που εκθέτει τα βασικά ερωτήματα που αφορούν τη Στρατηγική. Στο έγγραφο αυτό

γίνεται έκκληση για την πλήρη αξιοποίηση των ευνοϊκών οικονομικών συνθηκών που είναι καλύτερες από ό,τι επί πολλά έτη, ώστε να επιτελεστούν, διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις βάσει γενικών προσανατολισμών οικονομικής πολιτικής καθώς και ειδικές κατά χώρα συστάσεις.

Από μέρος του το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 8ης και της 9ης Μαρτίου διαπίστωσε ότι η Στρατηγική της Λισσαβόνας άρχισε να καρποφορεί και ότι πρέπει να αξιοποιηθεί η νέα ώθηση που δόθηκε στην ευρωπαϊκή οικονομία ώστε να ενισχυθεί η μεταρρυθμιστική ρύμη. Το Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει ενδιάμεση έκθεση το φθινόπωρο του 2007 στο πλαίσιο της πρότασής της σχετικά με τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση για την περίοδο 2008–2011. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξαιρεί τα συμπεράσματα της τριμερούς κοινωνικής Συνόδου Κορυφής της 8ης Μαρτίου όσον αφορά τον ουσιώδη ρόλο των κοινωνικών εταίρων που πρέπει να συνεχίσουν να συμβάλουν ενεργά στην υλοποίηση των στόχων της Λισσαβόνας. Τα νέα προγράμματα της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2007–2013 που εγκρίθηκαν το 2007 θα συμβάλουν εξίσου στην εφαρμογή των στόχων για την ανάπτυξη και την απασχόληση από όλους τους συντελεστές στις πόλεις και τις περιφέρειες

Στις 3 Οκτωβρίου 2007, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση με τίτλο: *«Το ευρωπαϊκό συμφέρον: επιτυχής αντιμετώπιση της παγκοσμιοποίησης — Εισήγηση της Επιτροπής στη Σύνοδο αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων του Οκτωβρίου»*. Η έκθεση αξιολογεί την εφαρμογή της ανανεωμένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας και διατυπώνει προτάσεις για τον επόμενο τριετή κύκλο και ιδίως μια νέα σειρά ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών, συστάσεις κατά χώρα και ένα νέο Κοινοτικό Πρόγραμμα της Λισσαβόνας. Κατά το άτυπο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 18ης και της 19ης Οκτωβρίου, του ίδιου έτους και βάσει της εν λόγω ανακοίνωσης, διαμορφώθηκε ευρεία συναίνεση υπέρ της προσέγγισης της Επιτροπής όσον αφορά τον επόμενο κύκλο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας που θα υιοθετηθεί την Άνοιξη του 2008. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, από την πλευρά του, υπήρξε θετικό έναντι της Στρατηγικής Έκθεσης της Επιτροπής κατά τη Σύνοδο της 14ης Δεκεμβρίου. Επίσης, το

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε Διακήρυξη της Ένωσης για την παγκοσμιοποίηση, στην οποία τονίζεται ειδικότερα ότι η Ένωση προσπαθεί να κατευθύνει την παγκοσμιοποίηση ώστε αυτή να ανταποκρίνεται στα συμφέροντα όλων των πολιτών της βάσει των κοινών αξιών και αρχών της.

Στις 13 Νοεμβρίου 2007, το Συμβούλιο εξέδωσε συμπεράσματα με τίτλο «*Ο νέος τριετής κύκλος της Στρατηγικής της Λισσαβόνας*» και, κατά τη Σύνοδο της 5ης και 6ης Δεκεμβρίου, εξέδωσε συμπεράσματα σχετικά με τις προοπτικές της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση στο πλαίσιο του νέου κύκλου της Στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Στις 11 Δεκεμβρίου 2007, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση με τίτλο «*Στρατηγική έκθεση σχετικά με την ανανεωμένη Στρατηγική της Λισσαβόνας για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση: έναρξη του νέου κύκλου (2008–2010)*». Η ανακοίνωση αυτή περιλαμβάνει ενδιάμεση επανεξέταση της ανανεωμένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας και θέτει τις βάσεις για το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2008 όσον αφορά την έναρξη του νέου κύκλου.

Την ίδια ημέρα η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση με τίτλο «*Πρόταση Κοινοτικού Προγράμματος της Λισσαβόνας 2008–2010*». Σε αυτήν τίθεται μια σειρά φιλόδοξων αλλά ρεαλιστικών στόχων που θα πρέπει να επιτευχθούν σε κοινοτικό επίπεδο έως το 2010. Η εν λόγω πρόταση νέου κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβόνας βασίζεται στις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές και τους τέσσερις τομείς προτεραιότητας που καθόρισε το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε το έτος, 2006.

3. Benchmarking και νέα Εργαλεία Πολιτικής για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας

Η Στρατηγική της Λισσαβόνας βασίστηκε εξ αρχής στη δομή ενός πλαισίου μείζονων τιμών για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση. Οι πέντε πιο σημαντικές είναι οι κάτωθι:

1) Η **αναλογία των ενηλίκων ηλικίας 25 έως 64 ετών** που έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκε από 55,4% το 1995 σε 64,6% το 2002. Για την κατηγορία των ατόμων ηλικίας 20-24 ετών, ο μέσος όρος των νέων κρατών μελών είναι σαφώς ανώτερος από εκείνον της σημερινής Ένωσης (86% έναντι 73%).

2) Ο αριθμός των **νέων που εγκαταλείπουν το σχολικό σύστημα χωρίς προσόντα** ανέρχεται σε 18,1% το 2003. Ωστόσο, παραμένουμε ακόμη πολύ μακριά από το στόχο του 10% ο οποίος έχει τεθεί για το 2010, ενώ το ποσοστό της Πορτογαλίας εξακολουθεί να είναι πολύ υψηλό (41,1% το 2003), πράγμα που επιβάλλει την επείγουσα λήψη μέτρων.

3) Η συμμετοχή των ενηλίκων στη **διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση** αυξήθηκε σημαντικά κατά τα τελευταία έτη και έφτασε το 8,5% το 2002. Ωστόσο, ο στόχος αύξησης του ποσοστού αυτού σε 12,5% έως το 2010 θα απαιτήσει πιο σημαντικές προσπάθειες, ιδίως μέσω κατάλληλων εθνικών στρατηγικών.

4) Το 17,2% των νεαρών ευρωπαίων ηλικίας 15 ετών δεν κατέχουν τα **ελάχιστα απαιτούμενα προσόντα** (ανάγνωση, γραφή και αριθμητική).

Οι δείκτες- τιμές που μόλις παρουσιάσαμε έχουν ως προτεραιότητα, μεταξύ άλλων, να συμπεριλάβουν, στην μελέτη τους για βελτίωση της γνώσης (μέσω της εκπαίδευσης), τους ακόλουθους στόχους:

- Βελτίωση των βασικών συνθηκών και της δημόσιας στήριξης για επενδύσεις στην έρευνα, διασφαλίζοντας, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συνοχή και συνέργεια, μέσω της ανοικτής μεθόδου συντονισμού.
- Αύξηση του πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος της δημόσιας στήριξης στις ιδιωτικές επενδύσεις μέσω της αποτελεσματικότερης χρήσης και του καλύτερου συνδυασμού των χρηματοοικονομικών μέσων (επιχορηγήσεις, φορολογικά κίνητρα, μηχανισμοί εγγυήσεων και υποστήριξης σε ταμεία επιχειρηματικού κεφαλαίου) και ενίσχυση των δεσμών μεταξύ της δημόσιας έρευνας και της βιομηχανίας.
- Εντατικοποίηση των προσπαθειών για βελτίωση της πρόσληψης και των προοπτικών σταδιοδρομίας των ερευνητών μέσω της εφαρμογής της ανοικτής μεθόδου συντονισμού.
- Υποβολή τακτικών εκθέσεων που σχετίζονται με την επίτευξη στόχων των συστημάτων Εκπαίδευσης και Κατάρτισης σε εθνικό επίπεδο.
- Χάραξη και έναρξη εφαρμογής, εθνικών στρατηγικών για τη Δια Βίου Μάθηση.

Συνακόλουθα, με τα παραπάνω, ευθύνη για τη βελτίωση της γνώσης έχουν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή τα οποία θα πρέπει με τη σειρά τους, να ανταποκριθούν επάξια στις απαιτήσεις των ρόλων που το καθένα έχει αναλάβει στον τομέα της εκπαίδευσης. Επομένως, σε ό,τι αφορά τα τρία αυτά εκτελεστικά όργανα εξουσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μερικοί από τους στόχους τους είναι οι ακόλουθοι:

- Έγκριση, προτάσεων για την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων.
- Ολοκλήρωση της δημιουργίας της πρώτης σειράς ευρωπαϊκών τεχνολογικών πλατφορμών.
- Προετοιμασία αναθεώρησης του Κοινοτικού Πλαισίου σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την Εκπαίδευση και την Απασχόληση.
- Υποβολή πρότασης οδηγίας για είσοδο και παραμονή στην Ευρωπαϊκή Ένωση ερευνητών που κατάγονται από τρίτες χώρες, καθώς και το σχετικό σχέδιο δράσης.

- Πρόταση μιας ακόμη πιο εναρμονισμένης ευρωπαϊκής νομικής δομής που να διασφαλίζει τη φορολογική διαφάνεια των πράξεων επιχειρηματικού κεφαλαίου σε όλη την Ευρώπη.
- Προώθηση, σε εθνικό επίπεδο, εφαρμογής του πλαισίου δράσεων για τη Διά Βίου Μάθηση με σκοπό τη βελτίωση των προσόντων.

Τέλος αναφορικά με τη σύνδεση μάθησης και απασχόλησης Τα κράτη μέλη, μαζί με τους κοινωνικούς εταίρους, καλούνται να:

1) Καταργήσουν: *τα οικονομικά αντικίνητρα που αποτρέπουν τους εργαζομένους από το να συνταξιοδοτούνται σε μεγαλύτερη ηλικία και τους εργοδότες από το να προσλαμβάνουν και να διατηρούν στις επιχειρήσεις τους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας.* Για την επίτευξη του στόχου αυτού πρέπει να θεσπιστούν ειδικά συστήματα φορολογικών κινήτρων και να αναπροσαρμοστεί η νομοθεσία περί απασχόλησης και συντάξεων, ούτως ώστε να μειωθούν οι διατάξεις που αποτρέπουν τους εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας από το να παραμένουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στην απασχόληση και να αποθαρρυνθεί η πρόωρη έξοδος από την αγορά εργασίας. Πρέπει να συνεχιστούν σε όλα τα κράτη μέλη οι προσπάθειες που καταβάλλονται για την αποθάρρυνση της πρόωρης συνταξιοδότησης.

2) Προωθήσουν: *την πρόσβαση όλων στην κατάρτιση και να προχωρήσουν στη χάραξη στρατηγικών διά βίου μάθησης, ιδίως για τους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας οι οποίοι υποεκπροσωπούνται στην κατάρτιση.*

3) Βελτιώσουν: *την ποιότητα της εργασίας, με στόχο την παροχή ενός ελκυστικού, ασφαλούς και ευπροσάρμοστου εργασιακού περιβάλλοντος καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου, περιλαμβανομένης της παροχής δυνατοτήτων εργασίας μερικής απασχόλησης, καθώς και διακοπής της επαγγελματικής σταδιοδρομίας.*

Εκτιμήσεις:

Κάνοντας, μια ανασκόπηση των όσων προαναφέρθηκαν διεξοδικά και με όσο το δυνατό πιο λεπτομερή και σαφή τρόπο, θα ήταν ίσως ωφέλιμο να ανακεφαλαιώσουμε και να ολοκληρώσουμε την εν λόγω εργασία κάτω από το πρίσμα μιας κριτικής αποτίμησης, όσο αυτό είναι εφικτό.

Είναι βέβαιο ότι τα όσα παρουσιάστηκαν είναι πράγματα άξια λόγου και αναφοράς διότι όπως διαπιστώθηκε μέσα από την εργασία αυτή ξεκίνησε και συνεχίζεται να γίνεται μια προσπάθεια από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη, ενδυνάμωσης και τόνωσης της οικονομίας και της κοινωνίας της γνώσης τόσο σε πανευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Μια προσπάθεια που ξεκίνησε από το 2000 και συνεχίζεται με αμείωτο το ενδιαφέρον και τους ρυθμούς μέχρι και σήμερα(2009) τόσο από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ όσο και από τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους.

Πολλές και οι χρονολογίες και πολλά και τα σημαντικά σημεία αναφοράς(γεγονότα) που έλαβαν χώρα μέσω Συνθηκών και Διαδικασιών τόσο την περίοδο 2000 – 2009, με κυριότερη τη Σύνοδο της Λισσαβόνας το 2000 και τη δημιουργία μιας Ενιαίας Στρατηγικής το 2005 όσο και νωρίτερα με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1993, της Μπολόνιας το 1998 και άλλες εξίσου σημαντικές.

Δίνοντας, επομένως, έμφαση στα πιο πρόσφατα γεγονότα και ιδιαίτερο βάρος στο Πρόγραμμα του ETCG για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας και συγκεκριμένα στην ευρύτερη προσπάθεια μιας «ενιαίας» -ας επιτραπεί ο όρος να αναφέρουμε- εκπαιδευτικής πολιτικής, έχουμε να επισημάνουμε κάποιες εκτιμήσεις.

Αρχικά ως σημειωθεί ότι είναι πολύ σημαντικό να γίνονται προσπάθειες αναδιοργάνωσης και αναδόμησης των εθνικών εκπαιδευτικών πολιτικών των κρατών μελών της Ένωσης και των εν δυνάμει σε αυτήν. Έχοντας έτσι ως πυρήνα μια Ενιαία Στρατηγική γύρω από τομείς της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής πολιτικής όπως Κατάρτιση, Δια Βίου Μάθηση και Απασχόληση, μέσα από συνεχείς προσπάθειες ανοιχτής μεθόδου συντονισμού, γίνεται μια προσπάθεια, μέσα από ποσοτικές μετρήσεις, εξυγίανσης και αναβάθμισης των εκπαιδευτικών συστημάτων των

αναπτυσσόμενων κρατών μελών και των εν δυνάμει κρατών μελών της Ένωσης, εν συγκρίσει με τα ισχυρότερα και πιο αναπτυγμένα κράτη μέλη που εκεί τιμές είναι υψηλότερες(μέσα από τις μετρήσεις) και οι δείκτες δεν είναι μόνο ποσοτικοί αλλά είναι και πιο ποιοτικοί. Στόχος επομένως, είναι να υπάρξει σε ένα μακροπρόθεσμο επίπεδο η δυνατότητα μείωσης της απόκλισης και των δύο ταχυτήτων που ως τώρα διαφαίνεται να υπάρχει ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα και στα αναπτυγμένα κράτη μέλη της ΕΕ. Είναι αλήθεια ότι από το 2000 μέχρι και σήμερα έχουν τεθεί στόχοι και έχουν μπει σε εφαρμογή με σχετικά ικανοποιητικούς ρυθμούς. Και λέμε σχετικά, διότι είναι πολλοί και υψηλοί οι στόχοι που τέθηκαν και στενά τα περιθώρια υλοποίησής τους για κάποια από τα κράτη μέλη. Και αυτό διότι ο πήχης της ανταγωνιστικότητας της Κοινωνίας και της Οικονομίας της Γνώσης σε παγκόσμιο επίπεδο και συγκεκριμένα ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε ΗΠΑ και Ιαπωνία, έχει ανέβει αρκετά. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα με τους σπουδαστές από τις τρίτες χώρες που η Ένωση χάνει διότι έρχεται δεύτερη σε σειρά προτίμησης μετά από τις ΗΠΑ. Αυτός είναι ένας από τους πολλούς και διαφορετικούς λόγους που ενώ πιστεύουμε και υποστηρίζουμε την κεντρική ιδέα που δεν είναι άλλη από την Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική πολιτική μας κάνει λίγο πιο επιφυλακτικούς σε ό,τι αφορά τα χρονικά περιθώρια κάποιων ίσως και των 6 νέων πολυπαραγοντικών ποιοτικών δεικτών που εμφανίστηκαν στο προσκήνιο για πρώτη φορά στο Αννόβερο το 2007 και εξακολουθούν να βρίσκονται στην επικαιρότητα, αφού διερευνώνται μέχρι και σήμερα.

Τέλος, αναφορικά με τα κράτη μέλη και συγκεκριμένα με την εκπαιδευτική πολιτική τους σε εθνικό επίπεδο, έχοντας ως παράδειγμα στην εν λόγω εργασία την ελληνική περίπτωση μπορούμε να πούμε ότι η Ελλάδα έχει ένα ικανοποιητικό εκπαιδευτικό

σύστημα σε σχέση με την παγκόσμια πραγματικότητα, έτσι όπως απεικονίζεται για παράδειγμα στις στατιστικές της Unesco.

Ωστόσο, παρά το ικανοποιητικό εκπαιδευτικό της σύστημα, υπάρχουν και μερικές προκλήσεις που φαίνεται να αντιμετωπίζει η ελληνική περίπτωση στην εκπαίδευση ίσως και κάποια ακόμη από τα αναπτυσσόμενα κράτη μέλη να είναι :

- η διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών
- η ανάπτυξη θεσμών δια βίου εκπαίδευσης
- η σύνδεση και συνεργασία με αντίστοιχα ευρωπαϊκά ιδρύματα, ουσιαστικά δηλαδή η αποδοχή της ως ισότιμου συνεταίρου σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα και,
- η μέριμνα για την επαγγελματική προοπτική των αποφοίτων και δη σε ένα διευρυμένο (ευρωπαϊκό εργασιακό περιβάλλον), κ.α.

Θεωρώντας, επομένως ότι υπάρχουν και άλλα κράτη μέλη με το εκπαιδευτικό τους σύστημα να βρίσκεται σε κατάσταση παρόμοια με αυτήν της ελληνικής περίπτωσης καλύτερα ή και σε χειρότερη κατάσταση και με ρυθμούς ανάπτυξης αρκετά πιο χαμηλούς δημιουργεί μια ακόμη επιφύλαξη σε ότι αφορά στην η εφαρμογή της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού, η οποία εκτιμούμε ότι ίσως να μην έχει ούτε εδώ τα επιθυμητά αποτελέσματα δηλαδή να ξεπεράσει τους χρονικούς ορίζοντες που έχουν τεθεί.

Καταληκτικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι διαφαίνονται οι δυνατότητες για εξέλιξη και μάλιστα με αρκετά γρήγορους ρυθμούς ώστε να γίνει η Ευρωπαϊκή Ένωση μια πανίσχυρη κοινωνία της Γνώσης.

Θα καταφέρει, ωστόσο, ένα τόσο μεγαλεπήβολο σχέδιο όπως είναι η Στρατηγική της Λισσαβόνας να φέρει εις πέρας ό,τι έχει τεθεί ως υλοποιήσιμος στόχος στα χρονικά

**ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΙ ΤΙΜΕΣ-ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ EDUCATION & TRAINING 2010**

πλαίσια που έχουν τεθεί και να έχουμε ως αποτέλεσμα τη μετατροπή των δυνατοτήτων σε ικανότητες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την ανάπτυξη νέων πεδίων πολιτικής...;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνόγλωσση:

- Γ. Σταμέλος, Α. Βασιλόπουλος, *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική*, Μεταίχμιο, Αθήνα 2004.
- Α. Ζμας, *Παγκοσμιοποίηση και Εκπαιδευτική Πολιτική*, Μεταίχμιο, Αθήνα 2007.
- Δ. Γ. Τσαούσης, *Η εκπαιδευτική πολιτική των Διεθνών Οργανισμών – Παγκόσμιες και Ευρωπαϊκές Διαστάσεις*, Gutenberg, Αθήνα 2007.
- Δ. Γ. Τσαούσης, *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική, Βασικά κείμενα για την Παιδεία, την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση*, Gutenberg, Αθήνα 1996.
- Κ. Γ. Πασιάς, *Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση, Θεσμικός Λόγος και Εκπαιδευτική Πολιτική*, Τόμος Α' Gutenberg, Αθήνα 2006.
- Κ. Γ. Πασιάς, *Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση, Η Στρατηγική της Λισσαβόνας, Εκπαιδευτικός Λόγος και Πολιτικές*, Τόμος Β', Gutenberg, Αθήνα 2006.
- Ν. Παπαδάκης, *Εκπαιδευτική Πολιτική. Η Εκπαιδευτική πολιτική ως κοινωνική πολιτική*; Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003.
- Ν. Παπαδάκης, *Η Παλίμψηστη Εξουσία. Κράτος, Πανεπιστήμιο και Εκπαιδευτική Πολιτική στην Ελλάδα*, Gutenberg, Αθήνα 2004.
- Ν. Παπαδάκης, *Προς την Κοινωνία των Δεξιοτήτων*, Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2006.
- Ν. Πυργιωτάκης, *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999.
- Χ. Ρέππας, *Η Ιστορική εξέλιξη και διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής*, Αντιτετράδια της εκπαίδευσης, τχ.54, 1999.
- Υπουργείο Παιδείας, *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα: Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση*, Αθήνα 1994.

- Υπουργείο Παιδείας, *Δια Βίου, Επιστημονική Επιθεώρηση για τη Δια Βίου Μάθηση*, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Αθήνα 2007.

Ξενόγλωσση:

- Gorard S. & Smith E., *An International comparison of equity in education systems*, Comparative Education, 2004.
- Halpin D. & Troyna B., *The Politics of Education Policy Borrowing*, Comparative Education, 1995.
- Baro R.J. & Lee J., *International Data on Education Attainment: Updates & Implications*, Working Paper, Cambridge Mass, 2000.
- Centre of Social Morphology & Social Policy, *Non- Official Higher Education in the European Union*, Gutenberg, Athens 1999.
- Reichert S., *The Globalization of Education & Training: Recommendations for a Coherent Response of the European Union*, An Academic Cooperation Association, European Commission, Directorate for Education & Culture, Luxembourg 2000.
- European Commission, *Commission staff working document: Progress Towards the Lisbon Objectives in Education and Training, indicators and benchmarks*, Brussels 2008.

Βιβλιογραφικές Αναφορές:

- Aspin D. & Chapman J., Lifelong Learning: Concepts and Conceptions, in *International Journal of Lifelong Education*, vol. 19, no 1, pp. 2 – 19.
- Bologna Working Group, *A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area*. Copenhagen, February 2005.
- European Commission, *Teaching and Learning: Towards the learning society*, Luxembourg 1995.
- European Commission, *Memorandum: making a European Area of lifelong learning a reality*, Brussels: E.C 2001

- European Commission, *Education and Training in Europe: diverse systems, shared goals for 2010*. Luxembourg 2002.
- European Commission, *Education and Training in Europe: diverse systems, shared goals for 2010*. Luxembourg 2002b.
- European Commission, *Note to the Directors General of Vocational Training and the Group Coordinators of the ACVT: "Developing common reference levels for VET"*, Brussels: E.C. 2004.
- European Commission, *Commission Staff Working Document: Annex to the Communication "Draft 2006 Joint Report on progress on implementing the Education & Training 2010 Work Programme"*, Brussels: E.C, 2005.
- European Commission, *Note to the Attention of the Education and Training 2010 Coordination Group(E.T.C.G): 2006/2007 Framework of activities in the context of the Education and Training 2010 work programme: clusters and other main measures*, Brussels: DG EAC 2006.
- European Commission, *Commission Staff Working Paper: "Progress towards the Lisbon Objectives in Education and Training"*, Brussels: DG 2006.
- European Commission, *The ISCED review: a mean to improve comparability of educational statistics*, SGIB, Paris 2008.
- European Commission, *Development of a core indicator on Adult Skills*, DC5, Brussels 2008.
- European Commission, *To Access adult skills: Progress in PIAAC Project*, D-2B5, Brussels 2008.
- Papadakis N. & Tsakanika Th., *Towards the region? The Higher Education Policy Agenda and the stake of regionalization: Aspects and Trends*, in *European Legacy*, vol 11, no.4, 2006.

- Δ. Χρυσοχόου, Για μια Ρεπουμπλικανική ερμηνεία της ευρωπαϊκής πολιτείας, στο Κ. Λάβδας & Δ. Χρυσοχόου (επιμ), *Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Πολιτική Θεωρία*, Σιδέρης, σς. 107 – 150, Αθήνα 2005.
- Ν. Παπαδάκης, «Αυτό ήταν λοιπόν...», *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική, Κατάρτιση και Στρατηγική της Λισσαβόνας. Πέρα από την αρχή της επικουρικότητας*, Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2006.
- Ν. Παπαδάκης, «Μέλι στο ξυράφι...», *Σημειώσεις για τη διακυβεύσιμη ατζέντα των πολιτικών εκπαίδευσης, κατάρτισης και ανθρωπίνων πόρων στην Ευρώπη και τις εστίες μιας ανέκκλητης κρίσης*, Πανεπιστήμιο Κρήτης 2006.

Πηγές από το Διαδίκτυο:

- www.europa.eu.int
- www.el.wikipedia.org
- www.gnosinet.gr